

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

Nieuwe Taalgronden

Der Nederduytsche Taal;

Weegens

Het Gebruik der Doozleedekens /

de / den : die ; deeze / dit / dat / het ;

en de

Nederlantsche Doozdrekkinge :

booz

Daavid van Hoochstraaten Med. Doct.
en corrector t' Amsterdam.

Opgesteld dooz

JOHANNES HILARIDES.

NED.
LETTERK

Te Fraaneker /

Gedrukt by JACOBUS HORREUS,
Brekberkooper aan de Doozstraat. 1705.

Aan de Lezer :

Het moet u nu niet aabterrechts
boozkoomen / Beschejdene Lezer /
zoo op / op het bekijken van 't booz-
werk / nuw een blazje omflaande / hier al ver-
det in begint te snuffelen : ~~En niet anders~~
en bint / dan eenige taalschiftingen en let-
terplazzeren. Gelijke te weeten : Dattet
ons werk zoo is / in de taalen te woeten ;
en daar in / aan entjes van menschen daagelijx
werk te verschaffen. Dat wy derhalven /
~~op een wreemde bodem en zwa~~ noch buj-
ten ons bestek. Alwaar wy / dooz die haspe-
ling geraakt zijn / tot het naaw bezichtigen
van de raaderen / en innerlijkste beweging
van het gereetschap / daar de taalwitterp /
in haare woorden en spreekwijzen / mee wo-
den gedreeben : om recht in 't hert te wee-
ten ; waar om / de selve alzoo / in haar bee-
lerleje omslag bestaan. Speldemaakers
hanteeren maar spelden : en swaabelstokbe-
reijders / Doen maar in swaabelstok.

Dooz die distelpaaden / geraakten wy dan
zoo van zelfs aan het werken ; oover een
gebaarte / daar het weezen der taale / in een
ber-zichte schikking wort opgesteld. Het
welke / eer wy noch in het dachlicht stelden ;
wasst iemand / die wat te onbedacht aans-
schietende / oover een eenig woortje / in on-
ze schriften / bujten zijn gewoonte ontmoet /
3 maal geraakte te struikelen : hoewel het
hier in ons gewest / de gemeene trant zoo
is ; en ieder een zich daar in niet anders

be-

Van de Leeyer.

bedient: daar hy noch / in zoo wel gefcholt-
teerde toofinge / staat ingeblyd: dat zijn booz-
doen daar nevens gekent / maar als een ene-
kele wanfakte / moet affchynen.

Daar hy vertrowde deeze man / zich zoo
wel op zijne ftootboeten; dat hy / als het
fcheebe kreeft / noch al rechte gangen meen-
de te gaan: en zoo zeker in zijn mistree-
den: dat hy het mijne niet vaster / dan
booz wroncken mans werck: booz groobe
en domme onkunde van taal / kon aanzien.
Daar booz alleen maar te kennen gevende;
wejnich doorzicht / in de taalen te hebben:
en als onbevaaren bootsman / niet eens
noch buiten gaats gewest te zijn: alleen
maar kennende / het geene hy te huys slechts
gehoord had; en zoo in de gemeene omme-
gang / daar hy verkeerde / gewend is; en
alle taal niet verber oordeelt / dan in Hol-
land; en aldaar / Amsterdamsch booven uit:
meetende alles alzo naa zijn eigen leeft. En
't geene daar buiten is / teffert hem zoo fel
in de oogen / en verbaekt hem / zoo een be-
dwinkd fcheemerlicht; dat hy zijne naabue-
rige Herberlanders / altoos niet meer bedree-
ven / dan booz flichte Dummelingen beschouw-
t. En als off de gemeene Meerlantsche taale /
die geene niet en was / die oover alle zeeben
landen gangbaar is; maar eeben offe jufft
alleen in Holland bepaald moest wezen.

Die zoo wijzen fchoolbos / raad eens wie
het is? Wntw. Daavid van Hoochstraaten,
Doctor Medicinz. t. Amsterdam: een man
van zoo Doctoraalen hanteering: dat hy ge-
roemd

Aan de Leezer.

roemd wozt; ontrent de krancken zoo gelukkig te weezen / dat hyder altoos geene naa het herkhoff en brenge: Volgens de eerbewijzinge van zijn lofdichter:

Et generose, cupis Medicus dicique & haberi.
Oraqve * fers Medici, sed nulla caede nocentis.

Civibus hoc tantum!

En vermits hy onze bende de hooge eere aandoet / dat hy zich verwaardicht / met zijn doctoraale eerenrijtel in het laage schoolstoff needer te zitten / en hy alzoo dan / met eenen corrector, in het Latjnsche school is t' Amsterdam: (om te toonen / dat het school van zoo veel meerder vermoogen is / dat het den Doctor de kost kan geeven) Off dat het school / van zoo waardigen en geachten hantteering is: dat de Doctoraale rijtel de naaste verbewijzing is / die hy een schoolmeester op het beste passen kan. (Goed!) Zoo maakt hy / daer om ook zijn werk / om van de Duytsche taal wat te helpen hallen: Daar toe hy een doozhoortend / en welbewoet boekje / heeft uytgegeeven / genaamd / Aanmerkingen oover de Geslachten der Zelfstandige Naamwoozden / 1700. in 8.

Daar hy / dooz veel snusten in Hoofst en Bondel / zich zoo wijs had geschreeven: dat hy dit eene leedeken her, niet verzwelgen kunnende; ny 2 off 3 maal / zoo wat gepeeperd / om de neus wreef.

Het welke / een kruydige stoffe zijnde / wy met zoo vijzen Doctor, wel eens verhaawen wil.

* In die staatslyke yent kan zijn hoogbozstbeid.

Aan de Leezer.

wilden. Doch vermits de stoffe een deel der Taalkunde zijnde / kwam my niet eerder gelegen / dan om het in dat werk te verhaastukken / en dan aff te haspelen : en die erbaarene Doctor in zijn ongezwotenheit / zoo lange te laten rotten. Meer nood zach ikker vooz my niet in : doch 't begon wel eerder te sincken.

Want ik raakte met zijn heebig slachzweerd aan het werk : in gesprek met zijn schiltknaap : en by gelegentheit van eenige dienst te willen doen / aan het schryben van een brieu off 2. Daar in ik mijn geboelen / van des Doctors taalkunde / niet donckerlijck te kennen gaff : En zulx ter gelegentheit / dat ik by 't ooberlijden van onze vriend / D^r. Guthberleth / verzocht wierde / om een Doozreden vooz Scioppii Grammatica Philosophica te schryben : waar in hy wist dat ik wel doozkroopen was. Doch de verwonderaar van Hoochstraaten / wilde 't van hem gedaan hebben : die tot alles bekwaam moet zijn. Die schoone gelegentheit / dat recht een kolfje naa mijn hand was / om daar veel van te zeggen ; van de staat van dat boekje ; en het rechte gebruyk van dien ; wierd my dan ontleid : Hoe dat zal wel hoomen. Hoochstraaten moeslet doen : dien ik daar wel geheel onkundig in kende ; gelijk nuw ust zijn 2 blaattjes beooreeden blijkt / daar hyer / in die taalstoffe gansch onbedreeben / niets van zeggen derb : En ten waare my hem de hoortbondige voozreden van Marq. Gadius niet hadden aangewet-

Van de Lezer.

geweezen / elders te haalen / hadder die noch niet eens by gekoomen. Dat is de gelijke kraam; daar hit popje uft boorkomt.

Alzoo het ongeluk dan hebbende; om die kruidige taalzoeteter / half wikkens en onberhoeds / zijn ver-eijfhte eere aan te doen. Wierd ik daar oover / echter in alle vrentschap en beleefhejt / met veel fraaje bejegeningen / in 't oopenbaar / door zijn schiltnaop / zeer hoofelyk begroet. Het welke ik meenende / juht / mettet natuerlyjt recht der volkeren / niet wel oover een te stemmen: Ondernoin ik daatelyjt / daar niet geheel op te zwijgen; en ook niet / naa de gemeene kleinzeerighejt der letterfnaaken / met een staatelyke Bertoceringe (off Apologie) het door den daeh te spatten; om de onbedachtfaamhejt juht op eeben uftpoorigen wyze / weer in 't aangezieht / van een bespringertje te goosen. Vermits men het twyftfchryben moe myjen / zoo veel het moogelyk is; om de weerels niee lastig te ballen; noch met kibbelerpen bezwaarende / een deel gekken te hoop te haalen. 't Geeue wy met ons 5 jaerig zwijgen / genoegzaam toonen: En dan niet; dat wy lieber / naa ons begrip; by vooftal van vershil in gebaelens / de zaaken willen verhandelen; en dat zoo; datter eenige leerzaame stikken werden voortgebracht / oover eenige stoffe / die het vooftwerp betreffen mach / en aldaar / in die kunst / off weerelschap / nuttig kan zyn.

Zoo doer wy hier / op een maatige wy-

Van de Lezer.

39; de zaaken van ons geboden / Verklaren
rende; en in de stoffe / daar wy als getroefd
toe koomen; echter met uytbindingen; die
andere noch niet zijn ingeballen; liever op
een zoo zedigen / en onzijdigen mannes booz-
kellen / dat onze lezer daar noodsaakelijc
sober, vergenoegd moet zijn / en voldaan
en meer; 300 / die heetgebaakde zijn beurt
had kunnen afwachten; dat wy het op zijn
rechte plaats / in onze Taalkunst / hadden
moogen ooberleggen.

Dus geeben wy dan leerzame stukken /
aan de keure van bescheidene veruusten;
en niet aan onze berisper; die / schoon hy
door veel gebuik en oefeninge / wel een
stwierige en beerdige taak voert / beide in 't
spreeken en schryven; en alsoo een handig
gebruik / van een wakkerer stijl / ooben zich
heeft; welke echter door de aabertrechste
plaatsinge / der Verlenginge / die wy hiet
verhandelen; hoortende sloztende is / en een
walgelijke wanstake; naa den eijch bad
taal en reeden / geheel ujte staak; om dat
hy de reedetrant niet en verstaar; en zija
beurt niet afwachten kan; tot dat wy 't
hem leeren. Echter / in de onderzoekingen /
oover de gronden van eenig ding / moet
doorzichtig; en in de taalgronden / ontlaa-
de kunst / mede te reedewisselen / onbemot.
Zoo dat hy onze reedeneeringen / eensdeels
niet verstaande; en / door zijn heetgeba-
kertheit / alrijt een betweeter is; daar eijc /
maar een uurdrijver / en vol van kankel-
taal / oover zijn eigen opbatingen; meent
niet,

niet. Waat ujt hy onze reedeneeringen /
 maar in veel opdichten van bystere on-
 waarheden / die wy niet doornen zowden /
 verdraagt / verhoetelt en verknoeft. Zoo dat
 wy / met niemand / op de kibbelbaan wils-
 lende treden; altoos met deeze niet / vermings
 die mijns gelijkt niet en is / om met grond
 te reedeneeren. Juist niet / om dat hy on-
 der de genaamde geleerde niet geteld en wort;
 daar ver-achten wy hem niet om: maar
 hy verstaat de taalgronden niet: En laat
 ook geen onderzoeken toe; dat de kunsten
 in haare rechte oorzaaken naaspoort: maar
 schieter slechts met een onbezaadigde drijft /
 op in:

Daar om / hy het hem zelven / wejnig
 toepassen zow kunnen; 't geene onze vriend /
 Palma / in de voorteeden van Azbants reize
 naa Sina / nochtans zeer wyselijkt voort-
 brengt: dat kunsten en wetenschappen, nee-
 wens haare voortsettinge, altoos vrij en on-
 bepaald in de oefeninge moeten blijven, off
 dat anders alle fraaje geesten werden ujtge-
 doovd; 't ongelukkig voortreeken van den
 ondergang der Staaten, als die meest door de
 noestige aankweekinge der kunsten geschraagd
 worden; En d' opdracht van 't Boekf. Maj. i.
 Die van zulke nuttige lessens / schoon
 hyze eeven goed zeggen zow als Palma daar;
 echter in zijn bedryf / niet in 't werk stellen
 kan: Met zulke eenen / was het om 't veel
 gehaakeld.

Daar om pakken wy Dr. Hoochstraaten
 liever aan; schoon hy noch minder natuer-
 lijke

Van de Lezer.

lyke bekwaamhejt heeft / om van de oorzaken / en reeden van taal / met schik wat te reedeneeren ; zoo moest die echter onze gelijken meer weezen : vermits zijn bedieninge zulx mee brenge. En dat hy / deeze taaltwist eerst / reukeloozelyk heeft aangelejd : en van hem gesprooten. Die honden wy dan voor de man : Die dientet ny goed te maaken : als zijnde oover de stoffe van zijn onbesnoejd boekje. En hy zich / tot veele zoetelery in de taal / laat gebuiken : zich de maakeren van veele taalstukken / onbedacht aanmaatigende. Dat die het eens zoo bescheidenlyk verhandele ; gelijk als wy in dit volgende brieef / toonen te doen.

Off / zoo iemand meenen mocht ; dat wy al te groote beleefthejt / van vriendelyke uitspraakkingen / ontrent deeze Dr. gebuiken : bezie eens 't woord Schouder in zijn Aanmerkingen : en oordeele dan eens / uyt dit mijn schrijven ; off men de Friezen / om het schouder , zoo onbeschroomd en verwaand met de naam van botterik moet rekenen : Dan / off men de land-aart van Holland / weer met een ver-achte naam / zal brandmerken. Wy altoos niet : Om geen twist tusschen volk en volk te verwekken. Hoofdstaaten bewijs zijn boekje eens ; met reeden : ik heb moed toe het mijne : de Keure zal aan geen vrienden noch lofsters hangen : maar aan de wilde en de gelde. Die dan de botterik is ; die uyt een nicttere en verwaande onge-oefenthejt / 't geesht hy noot gehoord heeft / en de reeden niet

en weet hy te brengen / schamperlyk be-
 rispt. **O**ff / die de taal zelve / met voozdacht
 bezicht: om dat hy 't zeer gemeen gebuysk /
 en de reeden vooz hem heeft; en zulk met
 zoo bondige bewyzen / weet te bekrachtig-
 en / en noch wite gronden van taal zelfs;
 welker uitbindingen / de geleerde / vooz hee-
 ne / nooijt bedacht en hebben: en zulk aan
 de keure der verstandige derb oobergeeben.
Off wil hy de oorzaak hooger op haalen;
 dat laat ik hem eens zeggen / zoo 't hem
 dient. **O**ff / om hier oober / weer eenige
 vviendelyke bejeegeningen wjt te staan: daar
 verlang ik juyst niet naa; **D**och ben daar ook
 anders in gesteld / dan veels hooggeleerde
 letterwaaiken: welke zooze maar eenig ver-
 wijt van misslach / in haar taal off schryf-
 ven / weer ontvangen / al hebbenze 't haar
 vaak dubheld op de hals gehaald; dan mee-
 nens / datse eewig te schande zijn: en ha-
 re eere en goede naam eewig gebandmerkt.
Doen / van zulken slach: van verwaant-
 heit / ben ik niet: noch en behoore tot de
 Animalia gloriae geensins; noch onder die
 kleinhertige; die haar lot niet wacer kunnen
 njerherden.

Zoo verra is het daar noch ook van daan /
 dat iemand my eenig beroemd Amstendamisch
 dichter, tot een vaaken zow stellen: om
 het geene by haar noch niet ontdekt is: van
 haar te koomen leeren. **D**och haare oer-
 paarigheit; zal my geen regel kunnen zijn:
 om 't geene wy / by naader ontdekkinge
 better behinden; van haare verowderde en
 diep-

Van de Lezer.

diepgewortelde wangoonte: Want daar
de zaak in verschil komt / hoe kan iemand /
daar noch niet de gewoonte / hoop 't licht
hoornen / die eerst door goede reeden / moest
bevestigd worden? Zoog van een Pries wil-
len leeren; zo bedenken / wat haar meer
eere zo. Of vrezzen deeze beroemde Amster-
damsche dichters een snee door 't aangezicht
te krijgen; wel / die zoo vermeestel zijn / moe-
ten haar een jaapje troosten;

Wat zom ik van haar leeren? Huppe-
lende / en springende godichten / te maaken:
als / deeze hoort.

Das ons het recht geeft, en den reegel van te
spreken. (H) in Ancker.

behalven ons met en, op onrechte kooten-
de plaatsen: zoo knarst immer geeft daar
niet anders dan geeft. daar een onderkianck
in de trant van 't gedicht / moest zijn: en
ook hoort in 't aagemen: zom 't van een
Pries dus niet zachter lijden?

Her welk' ons geeft het recht en reegel van
te spreken.

Maar hoe knarst dit volgende wel; die zich
zelve deeze snee door 't aanzicht geeft:
Vrieslands en Groeningens doorluchten Stee-
dehouder.

Wat die beroemde Amsterdamsche dichter
wel taal; die d' opperkianck in deeze 3. waa-
den Frieslands, Groeningens, en Steedehou-
der, van 't eerste lid naa achteren / zoo front
moop heene hooren kan?

En die wil my noch taal leeren!

Of / wil hy maachen / aardige uitwin-
din-

Van de Lezer.

Dingen / voozdichten ? off bondige / en welgeschaaelde gedichten / leeren te zaamen lijmen ? gelijk zijn raazende gedicht onlangs op het ooberlijden van een groot heer : daar hy veel van zeggen wilde / en wejnig van wist : zoo rammelt hy een hoop moose woorden / en geen on-aangenaame spreekwijzen by een : doch gooster zoo een goed deel dichtreegels oober hoop ; en lustig in 't hondert : Om te toonen / dat hy vooz eerst / noch van verstandige uitziezinge weet ; om keurlijke zaaken ter hand te neemen ; dieder in ooberbloed waaren : en alzoo ontbreektet hem aan de vindinge der stoffe : en dan aan de opwekking van aardige dichtlijmen. Het tweede moest een bondige schikkinge zijn / van een goed opstel / en zaamenschaakeling naa de kunst / van een welgeroegelde reeden : daar 't hem in dichttaal / en in losse taal / beide altyt aan ontschiet. Zoo het ons beurt aldaar waare geweest : en wy eenige betrekkinge in dat hujs hadden gehat / het is bekend / dat geen dichter meer ooberbloed van stoffe kon voozdoomen : en deeze man heeft in het geheele gedicht niet anders / dan een aan-eengeschaakelde pooginge / om wat te willen zeggen : en 't wilder niet uyt ; zoo huppelt hy / van 't een op het ander.

Kan die Amsterdamsche beroemde dichter wel stoffe vinden ? die oober zoo een hoog-aadelyken en achtbaaren heer / zoo lassen penne boert ; om / in plaatse van ernsthaftige treubeelden op te welken ; uytbindinge der

spree-

Van de Leezen.

speelende dichthunde op te toofen ; daartoe
hier van zelfs lastig genoeg boozvielen ; dat
hy de voogelen in haare vlucht , by zoo een
aadellijke lykbus moet afrukken ?

De voogels schijnen zelfs in hunne vlucht te
steenen ,

Om 't doode ijke leet dat Wond'sradeel be-
zuert.

Maar moest wel een omzichtig verstand /
in een beroemd Amsterdamsch dichter te ken-
nen geeven ? die zoo een teederen aanstoot /
in de regering van onze lantsreek beris-
boozwerpen / als / in deeze woorden ; daat
daatelijk op :

De rouw vliecht oover 't land ront om naar
alle Steeden ,

Maar treft eerst Bolswert , dat hem als zijn
Schutsheer kent :

Zijn grooten naabuer , _____

Weet die man wel wat hy zest ? ken hy
onze landregeering niet beeter ? en hy val-
ter zoo los in met het dichten ? Weet hy wel ?
bezeft hy 't wel ? wie hy hier meest ont-cert ?

De zaalige heer / wasser hy zijn leeven /
betre te wijs toe / om zulke bleijers te duf-
den : te staatkundig / om zulken schaamtes-
loozen omkeering der regering / in eenige
woorden van pluymstrijkers / aan zich te
laaten leunen : Om zich van iemand / booz-
Schutsheer van Bolswert te laten ustroes-
pen . zijn hoog-eedelheit wist onderscheid in
land en stadregeeringe . De steeden hebben
haare eigene Schutsheeren : en de landen
de haare : deeze onze stad heeft haare burge-
meeste

Van de Letter.

meesteren tot Schutheeren: en ten doornaan-
sten / onder de zelbe / Den burgemeester / mijn
heer de Gouverneur van zijn Hooghheit de Prin-
ce onze Steedehouder: En zulk alles / ten
voorzten / onder de bestieringe van haare
Hooghheit de Princesse, moeder / en erlange /
zijn Hooghheit de Prince.

Wil deeze man zijn geluk in Friesland
besten; en dit uste handen van haare Hoogh-
heeden rukken? Off wil hy een verwerpin-
ge in onze stad brengen: daar wy alle nae
breede / rust / en eemgheit staan haaken.

Hoe woelt hy noch al voort / teegen 't
huys van onze Steedehouders! Off is de
dichter raazende op de loop? off aan 't hol-
len? Daar hy zoo verbaarlyk op het Friesche
priesterdom uytvaart: doe die / in 't jaar van
1672 / pberig des lands welvaaren / aan de
hooge regeeringe voorhielden: om / in de
breeze van overgaave van 't geheele land /
aan de bisschoppen van Keulen en Munster;
de welstand van Gods kerke / en de gere-
formeerde Godsdiens / ter herten te neemem.

Was dat een misdaad hy uw / Wyend!
zoo was het zeker een misdaad / het geene
daar uyt voortkwam: Een heldhaftig be-
slyt van mijn heeren de Staaten van Fries-
land: om land en kerke; totte uysterste druppel
bloed toe / te beschermen. En de verheffinge /
van zijn Hooghheit te stellen / in de bedieninge /
van 't opperbewind onzer kryschtenden.

Off moeten wy zoo veel / aan de be-
roemtheit, van een Amsterdamsch dichter
toe geeven: dat wy de omkeeringe / zelfs
van de regeeringe van ons land / en on-

Van de Leerzer.

ze stad / daar ik hier woon / moeten onderhaabig worden ? Zoo weinig / als wij dit van de befeidsentheit / der Amsterdamsche dichters / hebben vermoeden ; zoo veel te liever willen wij vertrouwen ; datse 't in de taal ook / met zulken uitspoorigen / en raazende drijver / niet zullen eens staan. Maar eerder ooverweegen : 't geene wij op goede gronden / tot verbeteringe van onze taal / by brengen zullen. Want / waan toe zoo veel toeleg / van opmerkende menschen in Holland / ten taalvot opgestaan ? Waar toe / zoo veel genootschappen aldaar ; die dit werk zoo meenichmaal behertigen : als dat van Nil Vok. Ard. en andere byaabe mannen veel.

Men kan de drijven van deeze eene / die de Amsterdamsche dichters booven uit / voog meesters van de baan wil opgeeven / vergeleken mette waan van een oud dichter / die het zelve / voog het meesterschap van de Flaamingen bestond te drijven / t. w. Marthijs Castelejn , Priester ende excellent Poete moderne : in zijn konst van Rhetoriken. §. 135.

Den Vlaaming nautver ziende met krancken loone /

Zeggh ick / wiere segens wil simpel oft loof lippen /

Dat hy van dichtswegen / onderts hemels ethone

Den meester is / en zal meester altoos blijven.

Zie daar : is daar ook wat teegen te doen ? Doe schoon zijn die Flaamingen / met die deftige taal / en dichters van dat mooge rhetorizken ,

Van de Leezer.

ken, meester gebleeven! Dat men die beroemde Amsterdamsche dichter, zulken lot ook eens boozzeide? En wy zeggen't hem aan/ Datter in de heeden's daachsche dichtkunde/ noch zeer swaare stukken aangaande de trant der dichtmaat/ en de taal besde/ te verhelpen zijn: daarze aksoo wejnig staat op maaken; dan die menschen/ in die otwede tyd. Doch dat daar naa eens.

Hoe maatig wy nuw booz hadden/ op alles/ 't geene wy dus verre/ hier booz aff spreken; te redeneeren; en vele byzonderheeden oover te stappen: dat zal een bescheiden lezer duydelyk verneemen: uit het volgende briez/ dat wy booz anderhalb jaar/ aan W. Seetwel hadden gezonden; met verzoek; om het/ zoo als't daar is/ van woord tot woord/ in het Boeksaal in te blysen: Daar zijn E:doe zwaa- righejt van maakte: vermits het daar veel te groot toe was/ om zoo veel van eens anders schrift daar in te voegen: zijnde de aantekeningen: zoo onder: als achter/ hier nuw by geraakt: en altemet deeze (H) beduydende Hoochstr. Doch wy wisten wel/ dat deeze menschen zijne vrienden waaren; en ik onbekend: en obekend maakt onbeminde. Doch ik wilde't eens waagen: volgende niet minder dan groote krooningen: als de krooning van Franckryk doet: mislukt de aanslag; zoo mislukket maar: Dan weer op een ander boeg. En off zijne vrienden nuw beeten geholpen zijn/ meugenze zien/ die't raakt.

Ordeel dan uitet volgende/ Leezer; en houdt uw onzijdig/ in't onderzoeken. D. W.
in de 7 m. 1705. J. H.

Naader Ontdekkinge /

van

Nieuwe Taalgronden /

der

NederDustsche Taal.

door Job. Hilarides.

Waarde Dziend:

W. Setwel.

Zoo dienftig / als het booz de boek-oes
feners / van allerleije flach wel is :
het tweemaandelijke boeknietws / in
uwe aantekeningen steeds door te
snuffelen : eeben zoo merkelyk zal het booz
lieden van onze oefeninge weezen ; de nieuwe
oopeningen / van eenige taalgronden / by
ons / op een geheel ander wijze aangemerkt /
mede uyt H. C. boeknietws en berichten te
vernemen. Te meer ; de wijler heeden 's
daags niet en ontbreken ; die zich aan deeze
stoffe met lust en yver / niet slechts geleezen
laaten ; maar zelfs ook greetige gemoederen
van geen geringen aard / liefhebbers / die
op taalstoffe tult afgerecht / deezer daagen
vast

vast schrap staan / om wat heuchelijx op te
 vangen. Onder de welke wy H. E. ook
 seederz veel jaaren / ten deugde kennen /
 uyt verscheidene uwer werken van die slach /
 met groote opmerkinge / en bescheiden ooz-
 deel in 't licht gegeven. Al waar om wy
 ook / in vertrowwen van uwe zucht tot bee-
 tere wetenschappen : in vertrowwen van
 uwe bescheidenheit ; onzijdigheid ; en onber-
 schillende rekkelijkhheit / ontrent middelmaa-
 tige zaaken ; uwe berichten ook aanmerken
 willen / als verkundigers van natte uytbin-
 dingen / van kunsten en wetenschappen ;
 die tot bebozdering / van dienstige geleert-
 heit / moogen strekken. Van het welke de
 zoekers van geleertheit immers zoo veel ge-
 leegen is / als aan de staat van nietve boe-
 ken te kennen : want / zoo de boeken be-
 geerlijk zijn / zal de stoffe / die men in boe-
 ken verhandelt / en daer menze uyt maakt
 noodzaakelijc te aanballiger wezen : En
 zal uw werk / van zoo breed te meer dienst
 en belang vooz de liefhebbers zyn : indien
 de onderzoekers / bewerkers / en hanthaa-
 vers der wetenschappen / uw t' ekenz hunne
 dienstige uytbindingen ter hand stellen : gelijk
 men ziet / dat in verscheidene andere ge-
 weesten / eertaalen / gemeentlijc gedaan wort ;
 in de daagelijcste berichten van deeze slach /
 als dit uw werk is : gelijk in Oostenland /
 Engeland / Frankrijk / de Noordergewesten
 zyn / Die Kunstdraagende Geleltschaft. Mo-
 natliche undetredungen--- von--- Buchern und
 andern annemlichen Geschichten. *Philosophical
Trans-*

*Translations, off Aëtæ Anglicana. Journal des Sçavans. en diergelyke veel **

Op die grond zouden wy ook / door H. E. wel getrne aan de liefhebbers van onze Taale verzoeken / behend gemaakt te hebben ; verschijdene merkelyke zaaken : daar onze Taale noch in geholpen moet worden ; en van de taalzoekers noch niet aangemerkt.

Zoo is dan / vooreerst een stukje van onze onidekkinge / oover de

Nederlantsche Woordbrekkinge : en t'gebruik der Woordleedekens / als / een, de, het, die, dit, dat enz.

Om te weten : off men zeggen zal : De brief wort gelezen ; off / Het brief wort gelezen. Off men zeggen zal : Na een lange terging , off / Na een lange terginge. Off / Om een proeve te neemen , door mijn vriend in synen brief opgesteld : off / Om een proev te neemen , door mijn vriend in zyn brief opgesteld.

Oover hoedaanige / de bedenkinge wort ingebracht / I. Off men op de voozgang van bjaabe en geachte schryvers / in deezen slechts zal berusten : en 't geene die uit het beste gebruik / zoo als zy het aangemerkt hebben / zoo maar op haare achtbaarheft

A 2

zal

* Dat alle deeze torleg / het oogmerk ook / in het Boekzaal van allerleye soort / en taal / in veelte gewesten is : kan in 't breede noch wel meer gezien worden / in een boekje / dat zedert dit ons schryben / wdrh is uitgekomen : en een verhaal doet van alle sulke Boekzaalen . door geheel Euroope videatur Bure. Gottof. Struvii Introductio in Rem Literariam. 1704. cap. 3.

zal ſpreken en ſchrijven : gelijk als zy ons hebben voorgeſchreeven : en noch ; zoo als het van de meeft ge-achte / heeden's daachſche dichters / en andere wozt aangenoomen en naagevolgd.

II. Dan / off men ook verder gaande / die dingen naader oobertweegen zal. En zoo men 't vermoogen en inbal heeft / dat men iets dieper aahmerkt / daar die ge-achte mannen juist niet op gezind hebben : 't welk men voordeelt tot merkelyke dienſt / en naader oopening van taalgronden te ſtrekken : off men dan niet tot een onderzoek zal treden : zoo men met reeden iets / ujt de grond der taale zelfſ / kan haalen.

Zoo zeggen wy ; dat / op de achtbaarchſte te beruſten / is een zaak / die zoo meenichmaal al / teegen de voorgeebers van dien / behandeld is / datſer geen groote eere meer van hebben / die daar noch mee voorden dach koomen. Wy erkennen niet alleen haaren voorgang ; haaren arbeid / en aanmerkingen : Maar achten haare verbeeteringen ten hoochſten tot luſter van onze taal / en t'n voorgebeelde onzer naabolgeinge te ſtrekken. Zullende ondertuſſchen / rechte liefhebbers / van de waare geſchaapentheit van zaaken / naa de reeden en 't onderzoek ook wel eens willen luſteren.

Zoo ſtellen wy onze behandeling van dus in : Dat wy naawkeurige oopeninge greben ; waar in men d'achtbaarchheit der verbeeterers van nutte wettenschappen / hoog hebbe te achten : te weten ; datſe neerſtig op
de

de taal hebben gelet / het kenlijkste uit het
gebruik en de schryfbergs / dieze booz haar had-
den / hebben uitgelezen : en alzoo een kracht
en beslepen deftigheit van reeden hebben in-
gevoerd : En / derhalven niet / als met de
hoochste berwaantheit / onbeleeftheit / en on-
danchbaartheit / moogen verwaarloozd wor-
den. En die daar zeggen ; dat men zich aan
die mannen niet moet vergaapen , die spree-
ken bijster : en zow wy altoos aanzulk zeg-
gen niet geerne schuldig willen maaken.
Maar / datse als mannen met verstand / en
schyndertheit / hebben boozgegaan : op dat
wy haaren pber naa mochten volgen : en
niet stille staan ; zoo wy / by 't reede uitge-
bondene / meer kunnen by doen. En moe-
ten wy niet dencken / datse 't zelfs anders
van ons zullen eschen.

Doch / iemand onderscheide 't eens / met
goed oordeel ; waar in zo beezich zijn geweest /
te weeten / in een goede reeden en schryfwij-
ze / in gebruik te byngen : en alleen het ge-
bruik der taale te behertigen : Maar / offe
op de grond-oozsaaken van de taal / en in-
nerlijkste weezen van dien ; om alles met
reeden naa te vorschien ; en in haare oozaa-
ken te kennen / daar al het gebruik uit ge-
sprooten is / wel gelet hebben ; daar zijn noch
blijken van / noch is te dencken. Want
Hooft en Bondel / die de boozste (naa de
diepzinnige psbreeker Spiegel) worden ge-
steld ; hadden hunne zinnen op andere bee-
zigheeden meest gespist : Hooft op wakere
staatkunde ; en Bondel op geestige dichtery /

en kunstig opstellen van tooniueelspeelen ?
 Zoo dat elk in 't zijne uijtmuntende was.
 Maar / in de taal / dieze zochten / waardenze
 niet verre bijten de opmerkinge van 't ge-
 bruik : daarze waarlijk een luster mee in on-
 ze taal hebben in gebracht. Van Bondel
 zijnder geen andere bliken : Een staaltje off
 twee : h. gebuikt / verziereu met (3) vooz
 verdichten : en verciereu met (c) vooz op-
 toojen : daar 't beide echter van eenerlei-
 voozspuug is ; dog hem onbekend / dattet
 beide met (f) moet zijn : ujt Frieslaud ge-
 spooten / en ujt Engeland weer t' huis te
 haalen : zoo als wy te zijner tijd zullen aan-
 wijzen : want met (c) dat becreat zich zek-
 den. En hoe spijngt hy om met Baraviere,
 Arabiere, en Siiere, en diergelijke (iers) al
 in een woordlid ; vooz (i-eis) Siiere. Eij-
 gentijk te ichzijben Bataaviere, Araabiere,
 Siiere.

En hebben de liefhebbers de geschreebene
 ongedrukte Waarneemingen van Hoofst / on-
 der haar ?

Wel / 't zijn maar inballende gedachten /
 uiter gebuik zoo voozgekoomen ; en zoo daa-
 telijk op het papiet gebracht : zonder eenige
 oplossing / uite grond der taale : daar geen
 grondige beschouwinge ujt bliken kan.
 Want / wy hebbenze onbermijcht / en ge-
 denckenze alzoo geheel / en onberkocht in 't
 licht te geeven ; met onze oplossingen daat
 heevens

Zoo hebben dan andere ook wichtiger oer-
 deningen / als haar zoo diepsinnig / op de
 ree-

reeden der taal in te laaten: en daar om te
verschoomen. Van alles daatelijk meer.

Off zow iemand dan wel meenen / dat
die mannen alles hebben aangemerkt; zoo
datter booz de naahoomelingen niet meer te
doen en valt? Dat moeten naar naahoot-
zende verstanden zijn. Maar zulz becoonen
zelfs de naahpocraars van die schyken niet:
want / diedr 't meeste mee op waken hebben;
de hartste roopers / en hecbichste opsprekers;
die spreekenze zelfs al beelmaaken helder toe-
gen / bekeurenze / verhelpenze / verboetenze
op haare wijze.

Verhallen het niemand ook breemd dun-
ken moet / dat onze taalschijmers tot die
stuk / van de Boozleedekens t' onderzoeken /
noch niet gekoomen zijn: noch iemand / mijns
weetens / zijn gedachten hier oover / nach
aan den doch gebzacht heeft. Daar om dee-
ze nieuwe ontdekkinge / zoo niet op de acht-
baarhejt zal aff te steujten zijn.

Daar-om het in ons dan niet kan / noch
mach misprezen worden: dat wy de dingen
ook eens / naa ons begriip bestaan hebben
oover te peynzen. Want de eene merkt een
en de zelvde zaak dus aan: een ander weer
zoo: en 't is onmoogelyk / dat een eenig
mensch alles bedencken kan. Off eenige we-
nige achters van taal / onder zoo beele dus-
zenden verwaarloozers / en ver-achters /
zowmen daar van vermoeden / dat die alles
verzonnen hadden?

De swallen koomen een mensch breemd
aan: en de wjtborschingen daar op / van dus-

zonderles verschillende aanmerkingen : naa dat de verscheidene gesteltheit van der menschen denktuych is : off de boozwerpen van elk zijn oefening : daar elk zijn inballen op toepast.

Bermits mijn gedachten dan altijd zweeben / op de grond-oozsaaken en reeden van taal : zoo begrijp ik het dan dus op mijn wijze : latende elk zijn byzheit ; die mi een ander ook niet en bangde.

Off men de Naamen in onze taal / uit de bygeboegde Boozleedehens / de , het , dit , dat , den , enz. En uit de Verleenginge der woord-ejnden / al recht verdeelt in verscheiden schaaft van manjes off wijfjes ; gelijk men de diezen dort.

Daar oover onderzoeken wy dan :

I. Off het reeden genoeg heeft : Dat men de Naamen in 't gemeen onderschejde in Manjes en Wijfjes.

II Off men al bejlig / tot genoegzaamen dienst / zulken verdeeling in onze taal beschrybingen / onder de kunstwoorden inboert.

III. Daar op dan : Off de gemelde Leedehens / de teihens daar van zijn : t. w. van Manneschaaf / en Wijfjeschaaf / en Bujteschaaf

IV. En boozts : Off de Verleengde woord-ejnden daar toe zijn ingesteld : als / zijnen van zijn : eenen van een : deezen van dees : proeve van een proev : hoovde van hoofd.

Om dit alles in zijn oozsaaken naa te hoyschen / zoo is by de taalkundige bekend :

boe

hoe men uft die **Leedkens** / vooz de **Bestaan-**
de Naamen (Substantiva) geïpsooken / de
Naamen in drie soorten onderschejt ; in
Mannelijke ; **Dzotwelyjke** ; **Secnerlij** / off
onzydige.

't **Scene** wy onderzoekende zeggen :

Op het Eerste : **Hoe** men van ouds aff /
 de **Naamen** zoo al heeft onderschejden : de
 zelve in alle taalen rangenoomen : by alle
 gelcerde gebzukt : en alle taalen / naa die
 verdeeling b. handeld. **Maar** zow ons zulx
 noodzaaken / om het niet eens in andere be-
 denchingen te neemen : off te moogen naa-
 spooren ? **Zoo** oncredelyk zijn alle menschen
 noch niet / om ons zulx te verbieden.

't **Is** waar / dat de **Latijnen** / off **Oud-**
Roomsche het al ruim vooz duizend jaaren
 zoo hebben ingesteld ; want zy zijn de eerste /
 die men weet / dat haare taal onser taalwet-
 ten hebben begreepen : en alzo zijn alle vol-
 keren / allengskens haare spoor gevolgd : en
 hebben maar op haare leest geschoejd : **Maar**
 zoo de owtheit de waarheit enige kracht
 byzetten kan / zoo moet de eerste leugen wel
 een krachtige waarheit zijn. **Maar** zedert
 hefter niet een van alle taalbeschrybers my
 kunnen zeggen / wat die kunstwoorden be-
 duiden.

Want / de **Naamen** te verdeelen in **Mann-**
tes en **Wijfjes** / is van zoo weznig eijgen-
 schap ; dattet wel een onderscheiding is van
 het schaaï der dieren ; maar niet / om de
 woorden in enige soorten te verdeelen ; zoo
 men eijgentlyk te werk zal gaan : en in de

kunstwoorden dient men zoo eigenlijk te spreken / als 't immer mogelijk is : om dat men daar de zaaken naakt / en zonder bewimpeling dient te beduyden. Zoo hebben wy veelmaalen en lang bepejnd / waarze 't van daan gehaald hebben / *Masculina*, *Femina*, en *Neutra*; dat is / *Mantjes* / *Wijfjes* / en *Bijteschaaf*; Maar licht was het altoos te zien; datse naa bloemtjes ruijken (*tropum spirant*) en alzoop woorden zijn / die buiten haar eigen beteckening gerukt zijn: uit haar eerste zin verboerd tot een ander; en dus op een verbloemde wijze / by gelijkenis gesprooken (*metaphorica*, *translata*) die wy verboerde noemen. Wantet zoo on-eigen verzounen is / de woorden naa *Mantjes* / *Wijfjes* en *Herm-Aphrodijten* te noemen / dat ik altoos gewisselijch niet en weete / off het haar al ernst is geweest *: eeven als de kruidzoekers / ook meenichmaalen / de kruiden en gewassen / in mantjes en wijfjes verdecken : dat alzoowin eigenschap heeft : Dat wy lange gemeend hebben : hoe de oude taalzoekers het daar wel uit ondeend mochten hebben : Doch bevinden het noch al van een sijnder volksien gehaald / die haare vooswerpen / van zeer algemeene zaaken zijnde / met dusdanige verboerde naamen benoemen. 't Welk wy

* Jaa nuw is 't ernst: eenige tijt naa dit schrijven haal ik een boekje uit mijn kas; daar de schrijver in grooten ernst / als op de gronde van *Euklijdes* de *neutra* met *Herm-Aphrodijten* in wel ernstige wijskunstigheit betoocht: (vid. *M. C. Vinhold*) in *Elementis Gram. Lat. methodo Euclidea conscripta*, 1678. in 2. p. 96.) welke schoone bond / ik altoos nooit 7. 300 euvstig by iemand anders gelezen heb.

top alles breeder in onze Falſitates & Incommoda Grammaticæ Vulgariſis haast verhandelen: en in 't Duits oopening genoeg te geeven in onze Taalbeschryving der Nederduitsche Taale.

Vraacht iemand nuw / Wat recht men hier meede ujt? Wel / dat moest men gewis al weten: Naamentlijk / al vrp deel: t. w. Dat men geen "rlsche verdeelingen / van de dingen bejoozt te maaken: noch soorten te stellen / die geen weezen en hebben: noch aan de leergierige cenig begrijp van zaaken kunnen geeven; dan slechts een hoop valsche verbeeldingen. Want / te zeggen / de vaader, de man, de zoon: van 't mantjesſchaaſ: En / de moeder, de vrouw, de dochter van 't wijfjesſchaaſ. Het land, het hooft, het schip, zyn van 't bujtenschaaf: zal zoo helder in de verdere woorden niet toegaan / dat woorden / in zin van gelijke soorte / daar ook toe kunnen gebraacht worden: als / het wijf is bujten 't schaaſ / niet onder de wijfjes / noch ook het meisje, het dochtertje, het hoen. Onder 't wijfjes schaaſ is de juffer: maar het juffertje daar bujten. De man is als voren; maar het manje is bujten 't schaaſ. en dujzend dier gelijke.

Als men dus van de verdeelingen / niet ujte aard der zaaken zelfs maakt / wozt alles wat men daar op bowt / kwaalijk: hier ujt maakt men de boeken der Taalbeschryvingen (on-eigentlijk Spraakkunde genoemd) heel kwaalijk: Hier ujt / de Woordboeken heel kwaalijk; vallende met dingen / die geen weezen en hebben.

Om dat die herdeeling van / de zaaken niet en scheidt in haar behoorlijke soorten; maar eerder een verwarring onder de naamen maakt; zoo is die ten hoogsten te misprijzen. De ongemakken werten die best / die met my zoo lange de Latijnsche scholen hebben behandeld / en die plaag zoo veel aan schoolieren bezorvd; met alle die verworpen reegelen van die mantjes en wijfjes naamen. Dies moester een beeter verdeeling getroffen worden / die de zaaken en naamen / onder haar eigen soorte zou brengen. En daartoe zullen wyder noch al veel meer mede vjtrechten. En dus zou men met de Latijn'sche en alle andere taalen te wek gaan; als het noch te doen stond. Doch / dewyl de geheele wereld daar nu toe gewend is; zal dat zoo juist niet in alles behoeven te blijven: off men zal 't wel moogen aanwijzen. En zoo ik mijn nieuwe Latijnsche Grammatica opmaak / naa de gronden van Scioppius *, zal ik wel een beeter verdeeling weeten te maaken; die lichter te verstaan is / en gemakkelijker te volgen: om datse eigen zal wezen.

En / die 't niet en weet / dat geene woorden, vj hun eigen aard, en bujten 't gebruik, tot dit off dat schrijf behooren; in welke taalen het ook zij. en meene / dat zulke geen reegenspraak lij: die schijnt al mee wate willen zeggen: doch wy willen de zulke de vjentschap noch wel doen / en leeren 't

* Dat mijn eerste werk is / en hier in bestaat. I Grammatica Philosophica Vulgaris. II Falitates & Incommoda Grammaticæ vulgaris: quæ rationi nostræ probandæ inserviunt. III Censura & Incommoda Gram. Philosophicæ Scioppii.

hen : Dat de Naamen zekerlijk uit haar eigen aard tot geen schaa) behooren : noch van Mantjes / noch van Wijfjes : maar 't is alleen om de zaamenstelling van een Bepaalnaam (Adjectiv.) met een Bestaande Naam (Substantiv.) datse zoo onderscheiden worden. Want de intwerpsels / als / ach, hej, soej : en de Bepaalwoorden / als / heeden, morgen : de Verklaarwoorden / als / spreken ; worden van alle ge-acht / van Mantjes / noch Wijfjes / noch Buiteschaafte wezen : maar sprekeise eens met Bepaalnaamen (Adjectiva) dat was een diepen ach, een leelijk soej, een groote boehaj, een droevig heeden : een verre morgen : dat bijster spreken. Zie daar zijnze al onder dat schaa) : maakt zulx nuw ; datse van naturen zijn / 't geenze daatelijk niet en waaren ? En daar om / die verdeeling gansch onbekwaam / zelfs in zijn eigen aard ; gelijk zulx van Sanctius en Scioppius lilaar genoeg getoond is. Zie Scioppii Grammat. Philo:ophica pag. 55. & 81. de nietwe druk / by Palma 1703. (Want wy verwerpen nuw de oude drukken : om het groot gerijf van deeze / die tot een zeer dienstig gebruik / uit de boorige verwerking wijfelijk versted is) En dubbeld goed / dat onze vriend Palma de zelve / tot bekrachtiging van dit mijn bewijs / nuw herdrukt heeft : die zal my hier in altoos niet tegenspreken. Anders heeft Vossius zulx ook van haar oobergenoomen : daar hy zest / Discrimen generis propter convenientiam adjectivi & substantivi inquiritur (p. m. 10.)

Zoo dat / al wat eigenschappen en kracht, alle zaalen door 't gebruik toegewijd mochten zijn; die koomen hier wejnig te pas / om mantjes off wijfjes te wezen: dat uit hun eigen aard altoos niet en is.

Daar om hebben wy dan met groot recht / het onderscheid der Naamen in die verscheiden geslachten gansch anders moeten uitbeelden, dan gewoonlijk geschiet: om dat de Latynen het maar / als pgbrekers / gansch on-eigentlyk gedaan hebben: gelijk alles in 't begin ruw is: en haare naabvolgers daar niet eens naa getracht / om het te verhelpen / gelijk wy nuw doen.

En / op datter niemand zy / die ons in zoo hilaare woorden (als wy voor deesen ook wel geschreeven hebben) niet aaberechts en versta: zoo verdeelen wy de Naamen hier niet in Mantjeschaaj, Wijfjeschaaj, en Bujtenschaaj: maar verwerpen die. Want wy willenze immer gansch anders uitbeelden, dan gewoonlijk geschiet: gelijk gezeyd is. Dit / om misverstand wech te neemen Ook eyschen wy nergens bewijs dat de woorden tot mantjes, wijfjes en Herm-Aphrodijen moeten gebracht worden. Want van een verbeeling / die wy / als on-eigen / verwerpen / verwachten wy geen bewijs: maar wy betwijzen het tegendeel.

Op het II blijft dan / uytet gezeyde: Dat een verbeeling / zoo in 't gemeen kwaalijst gedaan; nergens toe dient gebruikt te worden: diensvolgens ook niet in onze taal: en weet men vast / dat onze taal-
beschij-

beschryvers / sijn voor hondert jaaren /
 deze mantjes en wijfjes ook begonden in
 te voeren / op de boozgang van alle vol-
 keran. (Twespraak 't 6 cap. 63. bl.) En
 weetmen / dat dusdaanige dingen / maat
 naa 't gebruik / en op de achtbaarhejt der
 gelcerden toegaan. Maar wy wilden 't
 onze taallievers noch wel afraaden : om
 noch toe te zien / en niet berder boort te
 zetten ; vermits het by ons noch minder
 te staade komt / dan by de Latynen en
 Grieken : alzo wy maar 2 woord-efinden
 hebben / daar men 't toe beezigen kan /
 als in de bepaalnaamen (Adjectiva) van
 staande- en sleepende stand : groot , groo-
 te ; lang , lange ; klejn , klejne : warm ,
 warme. En behoorde maar aangewezen /
 welke naamen een staande / off een slee-
 pende by zich ver-eischten : en daar mee was
 al die omstach bestuerd.

Want / ons volk is zekerlijk de gezeste
 boozgang te veel toegedaan geweest : om op
 de leest van uischeinsche te schoejen : Daar
 onze taal geheel van een ander aard is : ge-
 lijke en de declinationes en casus hebben in-
 gesteld : daar wy nochtans geen woordbu-
 gingen hebben in 6 gevallen : maar alleen
 2 in 't eektal / man , mans : en een in 't
 meertal / mannen. 't Ander geschiet alles
 by omschryvinge niet van , des , der , met ,
 in , aan , enz. Om niet te zeggen van die
 Letterlyke verbuyschte naamen / ujt No-
 minativ. Genitiv. Dativ Accusativ. &c. die
 in 't Latijn zelfs / weynig sijn / off ver-
 klaa-

klaaring hebben: en ons altoos niet dienstig.

Op het III. **O**ff de Doozleedekens de, het, dit, dat, vooz aan de Naamen gesproken / teekens van dat dziederleije schaaf zijn. Zulk verbied nuw wel van zelfs / nuw die verdeeling by ons vernierigd is: doch wy zijn onze lezzer schuldig te zeggen / waarze dan toe dienen.

Zoo leert de **T**weespraak; by Plantijn 1584. eerst gedrukt / (in 't 6 cap.) en dit volgenze al te maal / tot op deezrn dach: dat de beduit mantjes-schaaf / en wijfjes-schaaf / en het beduit buit-schaaf; als / de man, de vrouw, het beest. zoo ook / dat beest, dit beest.

Op dat niemand nuw dencke / dat alles naa mijn gevoelen in een bloote en onzekere meeninge bestaat: en / dat wy geene reegelen in onze taalkunde te volgen hebben (want die zotude ons bystere en zere verdraasde ontwaarheden opdichten.) Zoo is 't / dat wy wel het gemeen gevoelen verworpen: Doch hebben wy genoeg getoond: datter wat anders uyt zal koomen; dat in andere reegelen bestaat; en alzo gewisse reegelen te volgen hebben.

Dus onderzoeken wy dan: zullenze teikens zijn van zulken dziederleije schaaf / zoo dienenze eenigzins haat plicht te volboeren: en het werk ten minsten wat raamelijkes te doen / daarze vooz te scherp gekoomen zijn: Zp dienen immers mantjes en wijfjes t' onderscheiden: off het wozt een bermengd
schaaf /

schaaf / en een herbasterde hoop. Nuw ziet men een en 't zelve Leedcken de , zal nuwrens mantse beduſden / en dan eens wiſſe. Zoo wiſſt my zulx dan altoos niet / als ik hoore de vrouw, de mejd, de nap, de knecht, van wat ſchaaf darſe zijn / noch ook dusdaage niet: de burg, de krop, de loop, de rijkdom, de ſlaap, de ſpijt, offe mantjes off wiſſes ſchaaf beduſden / in 't noemende off eerſte gebal (nominativ.) (want / van de naageballen (obl. qvi) daateljk.)

Dan ook ſprekt men het, dat buſteschaaf zow beduſden / nochtans by vcele naamen / die volgens de zin / onder de mantjes behooren / het peerd, het hert. Off, onder de wiſſes / het wiſſ, het hoen, het hind, het ooj. Andere / die zekerlijk tot eenig ſchaaf behooren / die ſtellenzer buſten: het kind, het kalv, het vol, het konjn, het lam, het ſchaap, het kameel. Andere die van ſchaaf veranderen: wordende eerſt mrt de onder de wiſſes: en dan met het totter buſteschaaf gebrecht: de mejd, het mejke: de dochter, het dochtertje: de vrouw, het vrouwje. Dat en ſchejt immer / de dingen niet van malkanderen / in een welgeregelde verdeling: zoo als gelijke zaaien / onder eenetſel geſlacht en ſoorte / moeſten gebrecht worden.

Dieshalven de Leedcken de en het, geſteel een andere dienſt doen / in onze taal: en een gansch verſchillende gebruiſ hebben / als tot zulx een nietige onderscheidinge: daar ik altoos niet en weete wat mender

meede vtrecht, anders dan de woorden in
 't hondert / en als te grabbel te smijten :
 daarze naa onze verdeeling / de naamen in
 haare eigen weezen / naa de grond-oozaa-
 ken / tot 2 soorten maar bzingen zullen :
 die van zoo verscheyden aard niet en zijn :
 als onder die mantjes en wijfjes naamen /
 allerleije slach by een getrokken worden.
 Daar van wy onderscheidentlijke reegelen
 zullen opstellen; om een beeter gebruik / dan
 naa dat schaa) / van de Leedekens te hebben :
 Voedaanige wy / Verscheydene Vriend / Be-
 wel / verneemen een goed getal zeer ustdruk-
 kelijke / van H. E. opgesteld * te zyn / meer
 als oost by iemand elders gedaan is / (en
 wy meenen alle onze schrybers / van langer
 hand al doorgezien te hebben.) En zullen de
 wy / ons ten byzonderen dienste weezen /
 zoo als wy die tot onzen voordeele gedencken
 te gebruiken; om te weeten; welke naamen
 de off het ver-essen : Die wy / uste aard
 der taale zelfs / zullen usthaleen : en hoeze
 op haare instellinge steunende; taakreden /
 naa de eevenreedighejt / zullen behelzen :
 daar het gebruik op gebest is : en by dat
 gebruik / zal men gelijke als gelijke / gebrui-
 ken : en daar de zelvde reeden is; ook het
 zelvde Leedeken spreken. Dat heet de
 eevenreedighejt (analogia) als :

Om de zelvde reeden / dat men zeyt / niet
 de, maar het volk, zoo ook mach zeggen /
 het vaartuych, het geboomte, het waater,
 om dat het eenerleije oozzaak is.

Dat

Dat men om de zelvde reeden mach zeggen / de koelte, de lengte, de stijte, de g. ethejt.

Om de zelvde reeden / dat men zegt het peerd, mach men ook zeggen het altaar, het wijdstraat te Gouda / het brief, het seelt.

Om eenerleije reeden mach men zeggen / het wijf, het hoen, het boek, het spiegel, het merkt, het kraam.

Maar in deeze verhandeling nuto / doet zich hier een ding op / dat sel afsteekt / en verre gezien wort: daar ieder een zijn woord in slaan wil: doch niet alsoo veel dacht / en niet meer beschejd / als de groote hoop dootgaans / over zaaken van staat en kerke doet; daarze geen verstand van hebben. Dat is / het gemene gebruik / 't welk booz alle mans ooren oopen staat: en echter van ieder een niet / met echen groote boozsichtighejt behandeld wort.

Als de en het, in versch. soen gewesten / verschillende gebeezigd worden: dat de een gebruykt de, een ander het, ziftt geeft daarselk een aansloot in de ooren van een ander: zoo zal een Zeeuw wel eens anders spreken / dan een Fries: een Geldresman wel anders dan een Hollander off Stichtsmen. Gelk in de geheele taal / op het vlak en eigen van ieder gewest / naam te setten staat: en hier te onderscheiden; dat wy het gemene Neerlantsch op het oog hebben / daar het eigen Hollantsch van te onderscheiden is: En die 't gebruik van eigen Hol-

lantſch willen beweerē / zijk kan elders
 plaats hebben: maar moet de verhandeling
 van geween **Deerlantſch** daar niet in ge-
 mengd / noch alle 7 landen niet opgedron-
 gen worden. Zoo zal een **Hollander** zeg-
 gen / paard, vaardig, naarſtig; baard, ſtaart,
 gaarne. **Een Gelderſman** alles met (z)
 paerd, vaerdig, enz. Maar in de gemeē-
 ne taal / is dat alles met (e) peerd, veer-
 dige maar in 't **Frieſch** is feerdig. In 't **Hol-**
lantſch is dienaar, meſelaar, leeraar, ma-
 kelaar, woekenaar, om laag. Maar in de
 gemeene taal is diener, meſeler, leerer;
 om leeg, bp. **Hondel**; maakeler, zie **Kilianus**.
 't **Geene** de menſchen malkander daate-
 lijk naahooren / en bediſſen: eik het zijne
 hoor beſt hordende / en 't ander ſmaade-
 lijk verwerpende: zondet datſe de grond
 eens verſtaan: de eene hoort mp 't **Frieſch**
 woord telletjes naa: en wil vertellincktes:
 Maar welk is zachter? **Een ander** baardt
 mp ſchaa; achter naa: Daar ik echter /
 roem op meende te draagen / als ik het
 eens verſlaaren mocht: Om dattet ſchoon
 dienen zou / om het woord **ſexus**, mee in een
Latijſch woordboek te verduſtſſen: alzo
 ons volk niet een gemeen **Duits** woord heeft:
 maar noch een on-eerbaar **Latijſch**. Zoo
 is ſchaa; hier in **Frieſland** (juſt zoo veel
 als **ſexus a ſecundo**) als ſchej, dat is ſchej-
 ding tuffchen mantje en wijfje in de dieren.
 wat ſchaa; is 't? zeggen wn: als men van
 een jong ſpreekt. Zoo is ſchejd een platte
 ſpoete booven in de ſtoel: ook in de ledder /
 an-

anders 't riem geheeten: Dat wild ik rustig aan de liefhebbers van krachtige woorden / uit Friesland meede gedeeld hebben *. Daarna / meer zulke.

Man zulke beoogeningen in de taalen / mach men duydelyk de verstanden kennen: al zijn 't al van deftige geleerde / waarze in geoefend zijn: in de taale van haar eigen gewest: datse die maar alleen liefkoozen. Dan offe een algemeene deurzicht hebben be-
koomen / oover 't algemeen gebruik / in elke byzonder gewest: En offe de taalen weten te keuren in haare oorzaken / en zaamenhang; dan alleen uit haare bysondere gewoonte / dieze maar te huys alleen geleerd hebben. Als deeze slach aan 't schry-
ven en bekeuren geraakt / dan isser veel te rechte te brengen: om datse 't gebruik van haar eigen land maar staande hielden: en andere maar afkeuren: alleen om datse van haar verschillen: Want zy hebben 't nooit anders gehoord / off bemind. reeden ge-
noech! (H)

B 3

Die

* Want / zie de verlegentheit van Salma hie-
rens: / in zijn bechuitsching van 't Lexicon van Pi-
sifcus. Daar hy SEXUS dus herduitscht / *geslacht*,
kanne. Dit laaft woord kan men lieft voorbygaah.
Woorbygaan? wat zal dat on-eerbaar woord daar
van doen / in een boek voor de jeugd / als men 't
lieft voorbijgaan kan? Maar om dat Geslacht hem
zelfs niet voldoet / als zijnde te algemeen / en of-
gentlijk genus is: Zoo is hy verlegen: en hy zot /
om zijn vaar roegen de Friesche taal / wiens groen-
den hy echter wernig verstaat / niet geen eenig goet
schaa; van een Fries willen aanteemen.

Die beeter oordeelen / zullen de taal van
 senich land niet aan eenig gewest bepaalen:
 om alles wat daar maar gangbaar is / booz
 goed te keuren; en 't ooverige verstootten:
 Want / men kan / aan 't geene / in eenig
 bijzonder gewest gchoord woxt /; meenigmaal
 gewaar worden; 't geene in een ander niet
 bekend is: vermits de gemeene taal doch
 uyt bijzondere bestaat. Zoo zeggen wy ge
 meentlyk / de Spiegel; en ik ken 't altoos
 niet anders; hoort iemand dan eens het
 Spiegel, daar behoeft zich niemand oover
 te verwonderen / waar men 't van daan
 haalt. (H) Maar oover te dencken / schoon ons
 ongewoon; off het misschien zijn reeden
 heeft: Nuw komter een ander / die vermeer
 het Spiegel: schryvende: dat hy meestt art
 der; niet hoort. Daar uyt vermerken wy
 nuw / dattet in zijn gewest / alsoo gebruy
 keijk zal zijn. En geen van beide geftet
 andere reeden / dan 't gebruyk. Doch de
 wijl het onze plicht is / reeden van alles te
 zoeken: was het ons licht / de reeden van
 beide zeggen te bemerken: hoe 't beide zijn
 grond heeft: daar mach men aanzien:
 wat men hier meede uyt echt.

Zoo te zien wy het ebbe, het egge, (H) an
 ders hier by ons ongehoord: daarom wy het
 daatelijc niet misprizen: maar op reeden
 denckende / hadden 't licht te zien / dat de
 en het, beide zijn inzicht heeft.

Dus bevinden wy hier in Friesland /
 sommige anders gesproken / dan elders
 wet geschiet; die men / daar om / zoo daer
 reijkt

telijk niet afkeuren / noch verbannen mach :
 want wie weet / off 't een off 't ander / in
 eenig geweest van **Neerland** misschien mede
 alzoo is : **Wy** spreken veel met het , die
 andere met de zeggen : met de , die andere
 met het . **Die** nuw aan haac geweest alleen
 gewend zijn / keurenze kwaad : en wy keu-
 renze zeer echt / en wettelijk / booz goed al-
 gemeen **Neerlant**sch : Niet dat ik my op 't
 gebruik der owde **Friezen** beroepe : **Die** zult
 van my oordeelt : zow ik niet weteren waar
 't van daan komt / en gaat binsten de waar-
 heit : zijnde zult zoo verre van my / dat ik
 het / zelfs in de droom niet eens / had kun-
 nen in 't hooft krijgen . **Maat** / om dat ik
 't met bondige reeden / uste grond der **Dee-**
berduitsche taale / kan bewijzen .

Zie daar zijze / daar men zoo veel spels
 om maaken wil : maat weynige / en geen
 on eijndig getal van woorden : **Deze** ont-
 trent / die my tot noch toe zijn voorgeko-
 men / alle met het , als / het altaar , het
 beerd , het been , het bondel , het boor ,
 het brief , het borst , het borstweer , het
 bult , het deun , het draff der barkens / het
 etter , het fliet , het gordijn , het helster , het
 hoff , het harpoen , het kin , het kowt , het
 krop , het klej , het kuft , het leedekant , het
 loff , het oorber , het oord , het oogenblik ,
 het plek , het poos , het praat , het vroer-
 schap , het vujnis , het saal , het schowder ,
 het schik , het speen , het spits , het stel ,
 het voorstel , het teegenweer , het wang , het
 booswicht .

Deze spreekten wy met de, de ros, de egge, de ebbe.

Hier dient men te letten: dat wy reeden zullen geeven: waar om de, in onze Nedderlantische taal / tot de eene soorte van naamen / bekeid is: en het weer tot een ander: en waar om een derde zonder Leedchens / t. w. de eigene naamen; als / zoo wy zeggen / de wachter, dan is 't een gemeene naam: maar noem uw hond eens wachter, zoo wortet een eigen naam: zonder de noem uw hond schutter, jaager, looper, bloem, 't zijn eigene naamen: maar bujten dien ver-cijshenze de booz haat. En dit alles om reeden.

Zoo hebben ook onze Friesche gewoonten haare reeden / uit de Nedderduitsche taal: welke hier / van 't Bzaabantsche hof / dooz Raarel de 5. op het raadhoff en rechtbanck / is ingeboerd: en niet uit Holland gekoomen / zoo als iemand mocht meenen.

Maar wy steunen niet op onze gewoonten / 't geene mijn grond gansch niet en is; en my niemand mach opdringen / die niet bujten de waarheit wil gaan. Dat wy dan zoo spreekten / het brieu, het hof, enz heeft zoo bondige reeden: dat wy 't ander met de booz een misbruik vast stellen in de meeste (want sommigt mochtener noch de by hebben.) Al het welke niemand bixetnd moet duncken / alzoo cenige misbruyken zeer ongeboellig kunnen inslijpen. Neem eens het schrift, gelijk wy alle zeggen / die goed Duytsch spreekten: het schrift is geschreeven: hij

hij schrijft het schrift mooy: het schrift is wel opgesteld. enz. want het is zoo veel als het geschritt, dat is het geschreevene.

Maar / hooz eens in de kerk: daar is / de h. schrift, van God gheoomen: de h. schrift getuycht. Zoo dat men in 't burgerlyke zeyt / het schrift, maar in 't heilige / de schrift. Daar d' oorzaak der dwaaling licht te zien is; datse eerst metter Latijnsch woord scriptura hebben gesprooken; de scriptura, de schriftuer, en alzoo dan het Duytsch woord ook bederbende / de schrift.

Zie dus worden de Leedkens zeer licht by achteloosheit vervalscht / en verwalscht: En om dat wy de onze bewijzen kunnen; en de andere wederleggen / zoo zijn de andere vervalscht.

Zoo zijn deeze ook ingesloopen / in den hof, door den hof: Want zelfs de woorden met het gesprooken: als / het woord, het begin, het bloed, het land, verluengende / hoozt men dikwijls met den; als / ik bevel uw den worde zijner genaade: in den begne. de schoonste van den lande. Zoo is 't misschien ook / hy wandelt in den hooft: gaa door den hooft. Daar uyt is geworden / in den hof, door den hof. in plaats van in het hof, door 't hof.

Men zeyt / van den hooft tot de hoeten: mach men dan daatelijk ook zeggen / hy licht den hoed van den hooft? Mach men zeggen / bij den vuere leeren; zoo mach men niet zeggen / bij de vuere (H), noch bij den vuere: wandelen in den paade der gerechticheit / is

dat fraaje taal: dit is 't altoos niet; die in den waaren pad bestiert wert. (H) Leupenius zest / het hoff, het loff (in zijn Manmerk. op de Nederduitsche Taal. 38 bl.) en Six, in de Psalmen. in uw hoff, in uw loff: niet in uwen hoff, in uwen loff.

Want d' onderscheiding van 't raadhoff, met het; en 't bloemhoff met de, is ydel en ongegrond.

Zoo dattet geen wonder is / hoe dooz vermeniging der breeinde volkeren in ons land / beel verbastering in de taal komt; dat my niemand ook ontkennen zal. En van de Waalen is 't geen nieuwtje / hoe meenigmaal die onze taal daagelijc in de keel verdozaasen; en als raabzaaken; en datter beelt dus verduiben in zwang gaant / zullen wy maar licht kunnen toonen; deeze zeeherlyk van de Waalen te zyn: de moer-as, booz het w. de oog, de oor, de loff, de hoff, de schild, de brieu, de zaal, de venster, ujt dien hooude (booz / ujt zulken soorzaak) de onbijt. die in den waaren pad bestiert wert. by de vyer leeren. booz / bij 't vuer l. despits, de vliet, de feest, de antwoord: een kerker was de loon (Doud. op Hoogerbeets / 559 bl.) 't is zeeher Walsch / booz het loon. En duizend zulke *.

En

* Off / is mijn aanmerkinge van zoo goet niet / van die van een ander: Gh zte het daagelijc met beziet / in alle ouderboeken / die in de Fransche taal onderwys doen: datse de woorden / al in masculin en feminin onderscheiden: haer 't echter niet te pas en komt: Off / moet ik weeten een oord peerd

En in hoe groten gebaat / onze taal tegenwoordig in Holland is / door deze Fransche inbreuk / mach men afneemen / wij al te leijer middelen / die de Fransche doen / om onze taal te be-oorzloogen : zoo wel als haare kooning geheel Euroope : meest door Fransche boekwinckels en Fransche schoulen / daar / om de koophandel / wel reeden toe is : maar andere van ons volk / haas immer zoo bijster aan vergaapen / datse meer achting hebben door het arme en onkrachtige Fransch / als door onze eigene rijke / krachtige / en ooberbloedige taal ; zoo als die booven alte bekende taalen des weereits uytmunt Elders (in de voorreden van ons vertaalde Corn Nep. s. 36 39. en.) breed van ons betweezen. En gelijk het Fransch allengs

peerd van de stal haalen : om te zien / wat dieer van zejt : zie daar een her art en vertooren otub boeke : De konst van Rethoriken , door H. Marthijs de Castelijn , Priester enor excellent Poëte Moderne. gedrukt te Rotterdam 1616. s. Dit heeset in zijn tijd al gezien / dat zult van de Daalen kwam : en bezijet de Flaamingen altoos van : Wil de maakelaar mette kaakelaar van 't nieuw Hollantsch / die nut / door haer lantskuden / in weerwil van echte Hollanders / in haas geweest betweezen : wy zullen / door de gemeene Aertdutsche taal spreken ; en dat met goed bewijs : Door van de Castelijn eens : s. 110.

Noch hebben de Daalen eere schijn zonder zijn
 Door heuten steerck en sijn / hoewel wyt ignoreren,
 Perfekte dictien, heeren zo masculijn,
 Ende ne imperfekte feminijn,
 Die de perfecte in syllabe passeren ;
 Dies sp in dat cas wil en sustineren,
 Ende ter diet causen met den subtilen knipen /
 Ick en siet den Vlaaminger niet observeren ;
 Eick landt zal by sijn oude stilen blypen.

allengskens van Natrecht aff / tot aan de
 Rijn toe / heel Neerland is oobergestroomd :
 zoo leyt Holland nuw aan de beurt : en geen
 wonder dan / datter zoo wat Walsch by
 de beste taalkenners ook / onder loopt :
 Daar wy noch veel van te zeggen hebben.

Belyk wy / hier in Friesland dan / 't een
 off 't ander / op bester grond mochten spree-
 ken : eben zoo kunnen ook elders dikwijls
 dingen gesproken worden ; die men naa de
 gemeene trant te oordeelen / wel berwierp :
 doch / ooberwoogen zijnde ; haare byzonde-
 re reeden en taalgronden hebben. En haakt
 men wel 't bewijs uit byzondere dingen /
 die men hier off daat / in stad off doorp hoort /
 daar men anders schier niet op letten zoln.

Zoo wort van de Gouwenaars gemeld (H) ;
 datse zeggen / het wijdtraat. 't welke ons de
 reeden inwerpt / dat het straat, zeer reede-
 lijk is : om dat wy daar reeden van be-
 merken ; maar / van de straat, hennen wy
 't gebruyk maar alleen / en geen reeden.

Dat men te Gunningen zegt / (H) het markt
 booz de merk, leert ons daatelijk een taal-
 reeden.

Zoo mach men 't woord betoogen, niet
 verstoeten ; om dattet gemeenschap heeft /
 metter Westfaalsch gebuerschap / zoo als
 iemand meent : Hy teug my. Want de taal
 merkt men oober al aan : en onder de een-
 zaamste volkeren / wel vaak de diepste grond-
 woorden. Ik roog, is een oud woord /
 booz ik leide / trekke / sleepe. Daar van is :
 een heertoog, die 't heer (nuw hejr) roocht,

Dat

dat is / leſt: by verhooring, hertog. Wat
 roocht hy ? zeggen wy / wat ſcept hy ?
 Daar van is beroogen, als 't een / uſtet an-
 der teekende / klaar betoonen. Om de
 Weſtfaaliſche maachſchap eer te achten / dan
 te miſprijzen.

En dus meeneu wy / dat ons volk / daar
 al genoeg in verworring geraakt is / dat
 het eene volk heevig tegen 't ander opſtaa-
 land tegen land / om elkandec hier bijſter
 oover in 't haar te zitten: te haarklooven en
 hardebollen: ten zyze dit willen bedencken;
 't geenze gewiffelijk niet ſchynen in acht te
 neemen: Datter in deeze Leedekens moet
 aadngemerkt worden; Hoe datter veelc zyn/
 die de en het beide ver-cijſchen: Dat men
 de zelve woorden / in de eene geleegentheje
 met de ſprekt / in de andere weer met het:
 daar van ſik een byzondere reeden in de taal
 is: En zulk is het geene wy onderschejdens-
 lijk / in onze reegelen vertoonen.

Dus is het / gelijk de eene / om deeze in-
 zicht / de andere / om een ander inzicht weer /
 de beezicht / off het. Zoo is 't eene in die
 gewest meest in gebzuik geraakt / gelijk het
 ander weer elders de ooverhand neemt.

En alzo zal het in veelc zyn: die men in
 onze taalſtreck dus ſprekt: in Holland en
 elders / weer anders: en beide om reeden.

Zoo zejt men / de en het midden, balling-
 ſchap, in howd, boord, meer, peekel, ſchool,
 ſtrand, uer, zin, en veelc zulkie. Jaa een
 braab ſchryver / die met voordacht op deeze
 dingen let / ſchryft dus: dik in 't midden:

en

en op de volgende regel / juist onder die woorden / recht in de midden * : zoo zegt men 't van beide. En zoo wy hier dan reeden van weeten te zeggen ; zoo mach iemand (H) bemerken ; dattet merke andere ook zoo is ; als zin zoo men 't wel onderschejt / is het dits : het zin is het gemoed : dat is zoo het zin van de man ; booz / zijn twiie , het komt mp in 't zin , Maar de zin , is de meeninge : als / de zin van de woorden is deeze. Daar om en is 't niet goed ; het komt mp in den zin. alles om reeden.

Audere eensluidende / verscheiden van betellening en oorsprong / hebben reeden uit haar grondwoorden : als : boord. Heeftet het off de ? Booz scheeps boord komtet van berd ; en is / het berd en dat van het bord. Maar wat is berd ? mach ik wel zeggen / dat het stad Friesch is : en dat onze boeren alle / borden , off berden noemen een boerd , en boord , met het. Om dat men dan zegt / het berd , het bord , zoo zegt men ook / het boord : en oover het scheeps boord leggen.

Maar boord , off zoom van 't kled is / de boord : daar van is boorduereu , zoo veel als de omboording maaken ; en omboorden , alles om reeden.

En hier in meenen wy / dat gansch Holland zal t' zaamenstemmen met Friesland / en alle 7 landen ; dat wy hier de zaak recht ontknoopt hebben. Anders mach het wezen / hoe hard , hoe stootende , hoe wanlijden-

dende, hoe ongebruikelijk dit iemand mocht voorkomen: ja voor een belachelijke wanpraak, die zelfs van de kinderen niet ongemerkt blijft, uitgekreeuen wort. **Zulk is** maar / by die aan een manier getwend zijn; en het haare alleen voor goed heuten: zondet datse 't redelijk gebruik van andere gewoesten / eens willen in acht neemen: maact liever de kinderen te help roepen: om een byjse onderzoeker / met zulk kinderpraat / zoo maact wat ten toon te stellen. **Zulk is** alles van haare gewoonte / en datse op deze onderscheiding niet en letten.

Dit alzoo wel begrepen zijnde / zal men andere spreekwijzen ook beeter kunnen te rechte brengen: om te weeten wat men hier mee uitrecht: En is de pfrfr Franciscus * altoos voor mijn gronden: die weeter byzonder van / *Hac qui me docuit mystica quisquis erat.* ('t zijn zijn esgen woorden)

Op het IV. Van 't gebruik der Verlengde woorden / dat is / die achter met (e) (en) off (n) verlengd zijn: als / van een, eene, eenen: mijn, mijne, mijnen: deeze, deezzen; geebe, geenen. enz.

Deeze acht men gemeenlijk / dat tot onderscheid / van mantjes en wijfjes naamen / moeten dienen: als / wanneer men zeit: Met grooten ernst; daar zow grooten een teken van 't mantjes schaaj zijn. Daar men ernst, dan ook zoodaartig uit oordeelt: Maar
Met

* En zoo by / zoedert mijn schijften van die byzich / niet overleeden was; had die my gewisselijk moeten meestemmen.

Met groote ernst, dan zowdenze huffses zyne
 En dus zowden die verlengde naamen / tes-
 henen van't schaaj wezen: alwaar de taal-
 oefeners groote aanmerkingen op neemen:
 om haer spraak naa te schikken.

Doch wy bevinden / datter in geen soorte
 van taalgebruik / grooter misflag is begaan:
 noch geen ding de taallievers tot byemder
 afwijkinge heeft wechgerukt en verboerd /
 Dan dit stuk.

Want / die verlenginge der woorden / is
 als de ziel en het leeven van een taal: die de
 onze zoo grooten sicraad byzet / datse zone-
 der dezelve on-aangenaam zote wezen /
 lastig / verdrietig / en walgelijk / als dood.

Zynde derhalven de verlenginge / geheel
 van een ander bedieninge / dan men meent.
 En staan wyder verbaasd oover / hoe zulx /
 tot noch toe / van niemand is aangemerkt.
 Zoo moetet uyt andere gronden van de taal-
 kunst gehaald worden; die van niemand
 onzer schryveren / welke van de taal ge-
 schreeven hebben / ooit beschouwd / noch be-
 handeld is. Daar om wy het wat breed /
 uyt haare beginselen moetende ophaalen /
 zullen wyder hier / in 't kort niets van kun-
 nen zeggen.

Maar / gelijk de en het, tot onderscheid
 van zekere soorten / in de woorden dienen:
 zoo doen dezze verlengde / daar niet mer al-
 len in / onvernige verdelinge / in de bystaan-
 de woorden aan te wijzen: dan alleen de be-
 paalnaamen (adject.) als / een groot huis /
 een groote boom: Want / off men zegt /

ik zie een groote boom / off eene groote boom, off eenen grooten boom; is in dit gebal eben eens: als maar elk op zijn plaats is: en / ik schrijv een lang brief, off ik schrijv eenen langen brief: is al eben goed / doch niet oover al in de resden.

En hier komtet weer te pas / dat men elke eigen plat / in elke gewest / weer met beschrijd weete uit malkander te kennen: Dat men in alle 7 landen geen eenerleije gebuysjt heeft: en wie derb zich / buysen verwaanthest aammaatigen: om het plat van zijn gewest / anderen op te bringen.

Alzoo is het in 't gemeen Meerduitsch zoo zeer gebuysjkelyk niet; dat men veel sleedende woorden heeft / byzonder die met (n) veel klinken: als / eene, epen brief: gelijk in veel fraaje schryvers te zien is: maar by de Hollanders is het meer eigen: en ook zoo verre; dat men zeer veel geschreeven viat; hij stichten een klooster / stelden daar normen in: hij bowden een ander konstgenootschap. En eer den sticht aangaat. enz. andere veel.

Daar uit men daatelyk het een off 't ander niet mispryzen mach (zoo het geen oopenbaare wantaal is / als dat was:) Want elk is goed in zijn gewest. Zoo is den en hun, hunne, geen algemeen Meerlantsch: en nooft in de taal der Friezen / als Friezen. Doch in 't Hollantsch heel onderscheydenlyk: Daar uit men daatelyk merkt / dattet eigen Hollantsch is: daar wy het ten hoochsten ook pryzen.

C

Daar

Daar om / die ons dan zotden willeir
 behoren / dienden wel verdacht te zijn / offe
 eigen en nieuw Hollantsch booz hebben : off
 algemeen Heerlantsch : om geen goede taal
 zoo heel boozbaarig te verworpen. Booz
 eens een on-aardig staaltje : Het Lexicon
 Lat. Belg. van Pitiscus, nuw onlangs uit-
 gehoomen ; is in 't Latijn een wtergaaloos
 boek / in die soorte : daar om alle liefheb-
 bers van 't Latijn / ten hoochsten aan te
 wijzen † : Dat is vertaald mettet nieuw Hol-
 lantsch van onze vriend Halma : daar staat
 Tibialia ; kouffen , on-aardig hoozen. Te
 weten / om dat kouffen in Holland gemeen
 is / daar om delig hoozen niet : (by Rabus
 in Caliga was 't echter gord *) : daar 't noch
 tang in Friesland / Over-Isel / Gelder-
 land / en elders de taal is : (zie Kiliaan)
 van Hoogduitschen oorsprong : zie alle ha-
 re woordboeken ; ik hebber maar 3 naage-
 zocht. Maar / wat is kouffen nuw ? Dat
 is van de Waalen in Holland gebracht /
 met haare chauffes , en daar om beeter /
 denck ik.

11 Doch was recht men hier meede uit ? Wel !
 zeer wel : als /

(1) Om die geene / welke onze meenin-
 ge aaberrecht willen wijden / als off wy
 geene

† Zie de aantekening achter die brief.

Want hyzelve dit by schreef ; een soort van
 Jaarries / kouffen / off hoozen : in Dictionar. Lat. Belg.
 per B. J. & S. K. by h. d. Slaact te Rotterdam 1694.
 in 4. 300 bunden wy 't zeedert / ook by Geldersche
 Mijders / booz zeer gemeene taal.

geene verlenningen in de woordbuigingen zowden toestaan, te doen zien; hoe walge-lijck ons het zelve voorkomt: Daar wy in teegendeel / de verlenginge zoo hoog achten; dat wyder ons werk van maaken / om de zelve tot haar recht gebuysk te brengen; datse niet / om aaberechte oorzaken / op onrecht- / en aanstootelyke plaatsen gesteld werden. 't Welke niemand / tot noch toe / getoont heeft te verstaan; om het groote sieraad der verlenging in onze taale aan te wijzen: die in geene taalen / op die manier in gebuysk is.

(2) Om de onbedachttheit van zeker schryver / te rechte te brengen / die voor 7 jaaren / alle verlenginge / uit onze taal wilde verbannen. Daar zich een ander / vinnig teegen bestond te stellen: doch (vermits ons volk het geheim der verlenginge / tot noch toe niet en verstaat) niet met eenig blyk / van de zelve / met eenige schijn van reeden te kunnen verklaaren / noch betwijzen: Maar met verbaarlyk / en onnatuerlyk schelden en spotten / den anderen uit te maaken: Om dan de onmacht van zulkie te toonen; dient het onze / om de noodzaakelykheit / van de verlenginge / liever met reeden in haar eigen aard t'ontdekken.

(3) Ook / om de geachte schryvers / niet onboozichtig / in alles zoo bloot naa te schryben / als goede volgers / en naaboosers; zelfs van haare gebreken.

(4) Om haare deugden en gebreken / in haare oorzaken met verstand te kennen:

om te zien / wat men te volgen / wat men te mijden heeft: Zoo is de roem van Hoofst / by allen doorgedrongen: Maar weten de meeste wel / waar zijn deugden in bestaan? In woorden van krachtige betekeninge / uit de taal-owrhejt weer her voor gehaald: Dat geheim verstaan weynige. In woorden van een bestige grootsheit / die met heur zyn uitgelezen: om een lezer uit een laage neerslachtigheit op te roekken. Daar verzuijpenze alle in; die dat willen naa-aapen.

In een woordschikkinge van eigene woorden / by haare soorte gepast; al / om krachte van betekening te vertoonen.

Zoo woort hy aan de andere kant / deurgang by veele ook van hardigheit beschuldigd (wop zeggen 't niet) en van een schorpe stijl. Maar niemand weet aan te wijzen / waar het in bestaat: Daar om die selve / die hem beschuldigen / volgen hem / daerze hem mijden zowden / zooze 't verstonden: Dat is / in die gezethejt / om de woorden / naa dat diederleje schaaft 't onderscheiden: Met deeze verlenging der woorden / op duszend onrechte plaatsen te bezigen: en het Leedeken den tot onderscheid der naamvalen (casus) te schrijven / daar het niet voor te scheep gekoomen is: maar die (n) ook in andere verlengde / als eene, eenen; lange, langen, hooge, hoogen; witte witten, tot onderscheiding van schaaft / en naamval te misbruyken. En dat zijn de dingen / die in Hoofst te mijden waaren: en juist zynzer alle op verlied gewoorden.

Om zulk dan alles te behoeden / daar dient onze onderscheiding toe.

En dus zal men dan eerst zien: wat men hier meede uytrecht? Dat top die verdeling der naamen / in mantjes en wijfjes schaa / berwerpen: te weten tot beele nuttigheeden.

(1) Om beele zwaarigheeden / die hier dooz in onze taal schijnen te wezen: weten wech te neemen: als / daarze 't zelfs klaagen / bij naa onmoogelijk te zijn, die geslachten in de Neederdujtsche taal gansch vast te stellen, de wijl de beste schrijvers daar ontrent zeer dikwijls verscheelen (in de *N. Neederdujtsche Spraakkonst.* 1688. 16 bl.) Naa onze ontdekkinge zaller geen verschil meer zijn.

(2) Zoo top dan deurgaans dingen oplossen / die by andere niet gedaan zijn: off te rechte brengen / daar andere (H) zelfs beklennen / geen raad toe te weten: Jaa zoo iemand (H) in een boekje / inaar van 100 blaaden / meer dan 100 maalen zelfs brengt / daar 't onzeker is / welk van twee men volgen moet. 't Zp daar men (H) in twijfel staat / off alleen naa 't beduncken maar uykies: off strydigheeden acht / tuschen Hoofst en Wondel: off haar ook met den zelven meent te stryden / in haar eigen reeden: off dan den eenen / dan den anderen zoekt te ber-eenigen / off aff te keuren: Altoos meer dan 100 zwaarigheeden / en twijbelingen: als /

Het naabuëig Katwijk: het vermaaklijk Noordwijk: zoo men (H) meent / dat dit

strijdigheeden zijn; om dat men de Wijk
 zegt / niet het Wijk: ook / de inwijk, de
 Bee. erwijk, in de Beeverwijk, te Beever-
 wijk, te Karwijk: niet / in het Beeverwijk.
 niet / in het Karwijk. Als 't onderzoeken
 nuw by staat / zeggen wy / dat / zoo liche
 als wy raad wecten / om dit op te lossen /
 neemen wy ook aan / al het onduetschje
 tusschen de staande en sleepende (d. i. ver-
 lengde) woorden / in al haer gebruik aan
 te wijzen. Zoo licht ook / waat men de
 off het gebruiken mach. Lettet eens op /
 off het dan niet nuttig is / dat men de ree-
 den naabosche; en de ge-achte mannen
 in haer eete laet blijven; en ons by 't on-
 derzoek.

De schoolmeesters der Latijnsche taal /
 die de gronden van Sanctius en Scioppius
 maar eerst gehoord hebben: off de laatste
 behentenis van Vossius hebben aangemerkt /
 zullen maar zeggen; dattet een ingehorte
 reden is (ellipsis) hoor / het naabuerig
 dorp Katwijk; zoo dattet Eerdenen het
 nast by het dorp; maar niet by het Kar-
 wijk. Zoo mach men ooff wel zeggen: Het
 welbezochte Beeverwijk: d. i. het steedeken
 Beeverwijk. Het schoone steedeken, de
 Wijk. En alzo het volkrijk Amsterdam.
 Het rampzalig Haarlem. Het een oover-
 trefte het ander. Als wy dat oplossen / dan
 doen wy immer onze taal die dienst / die
 andere (H) noch niet gedaan hebben.

Daar behoort noodzaakelijck het; niet
 by Amsterdam: maar eenig verzwegen
 woord /

hoopd / als / het gewest, het werkstuk, het
 gebou, off wattet ook ja. Zie daar komd
 dat schoone Amsterdam voor den dach. Was
 stad is dat? Het is een machrige stad: en
 men zejt / de stad, en niet / het stad; d. i.
 Wat gewest van een stad is dat gewest. Het
 een bouwstuk oovvertref het ander bouwstuk. Zoo
 zejt men / dat vrowmensch, en echter niet /
 dat vrow, noch / dat mensch. wat dan?

Welke / zoo wy alle / tot een toe / op zoo
 gemakkelijken wijze / als gezegd is / uwe
 gebzijk juist niet / maar alcht uwe grond-oor-
 zaaken der taakreeden / oplossen / verklaar-
 ren / en verhelpen; 't geene eigentlijk / ons
 werk zal zyn; doen wy dan niet een groot-
 ten sprong / voor de luster en welstand / van
 onze loffelijke moedertaale? (zie d' aantekoa-
 ning / achter agn. †)

Off vzeest een beroemd Amsterdamsch
 dichter, hier door een snee door 't zange-
 zicht te krijgen (zoo hy melt): 't is geen
 nood: hy grijp maar moed; zoo hy meer
 een maatige onderzoeker / als een heevige
 doordrijver is; Dan zal de groede (holaa!
 dat is Piesch) nu zeg / het litteeken / wel
 heel licht weer effen groejen: Daar waeren
 onze oude dichters niet over onchurk *;
 doe van Mander en Spiegel / al haer ge-
 rijm en gelijk d' eerste in duigen smeten;
 (en daar komter hier noch niet toe.) De
 naakoomelingen weeten haer zoo veel te be-
 ter danck.

¶ 4

Zoo

* Ook al wees Piesch / denck ik: want 't staatter
 nu al: een hond bijter eens op; zoo schijnt op een
 steen op de huyd.

Zoo wel-nuts / in allen bezen meenen
mocht / dat wy het hier teegen de Wanle-
dinge der de Nederduytsche taal / 1703*
hebben : die verbystert zich zelven / doo? zyn
eigen inbeeldinge. Alzoo dat boekje / ons doe
noch onbekend was.

De Twespraak (booren gemeld) opper-
de 't inmer / boo? 100 jaaren al : En die
met Hoofds ongedykte Waarneemingen ge-
ploegd hebben ; kunnen nuts wel anders
dencken : dattet ons daar af mishagde.
Maar die kneep is eerder (behalven noch
van een ander dienst) om ons / met een
grooten opheff / in de gunst (denck ik) van
J. D. p. t. N. te brengen. Zoo verbystere
de menschen elkanderen : uyt enkel lichte
en geneegentheit †.

En / die oover 't behandelen van onze
taal / de gronden van de Hoogduytsche te hul-
pe roepen : die brengen ons juist / daar wy
wezen willen : en konden boo? het licht
dat daar zekerlijk veel uyt te haalen is ; wel

300

† Doch wemts ik nuts wel berecht ben / dat die
man van een zeedigen aard is / en byzandtebend ; geest
vryber / om wakker door te zeken ; gelijk die andere
zoo en is daar van geen gebaat in : en sal ik de ge-
leegenheid wel hebben / om hem in der minste beere
t' onderrichten / wegeu mijn vuschuld : en met een
hoen zien ; al was 't maar uyt dat geschryft : dat wy
de achtlinge taal iemants taal niet en weerdeeren /
niet veeng gewest / alwaar iemants woont / (gelijk
deze man daar niet al by van heeft kunnen blyben)
maas lieber u t de tranu en stijl / die hy boert : daar
dit men zien mach / dat hy in goede gewestni / en
hy befrige wilschen is ge-oesend.

† In 't 7. v. uwer uytcrek 103 bl.

zoo blind worden / datse blootsboets moefften
 staan; alse de boezen van Hoogduitsch maak-
 sel heel on-aardig vertreden: en de Waalen
 haare kónnen weder effchen. Maar booz
 al niet wjttet Friesch te haalen: zoo is van
 bad, baaden: blad, blaaden: wad, waa-
 den: rad raaden: enz. maar stad, steeden,
 Waar om? 't Oud woord is sted. Ik dervo
 het niet bewijzen uft ons otvd plat Friesch /
 daar men te lande noeh zejt / de sted, ver-
 lengd steede. de h. steede t' Amsterdam be-
 hend.

Andere Taalverbeteringen /

dooz zulkén onderzoek / wjtte grond-oozaa-
 ken naagespeurd / zullen wy onze lantslie-
 den / op een merkelyke wyse te keuren gee-
 ven in een gereegeld opstel van een geheele
 Taalkunst; elk op zyn plaats: daar in de
 verbeteringen / aanmerkingen / en beket-
 ringen van onze taal / zullen onderzocht wor-
 den: en naawkeurig lettende / off onze ver-
 beterters vaak niet al te verre gaan: be-
 rispende / en ver-anderende meenigmaal / het
 geene zeer goed en deugdelyk is: dinge in
 gebuysk byngende / die teegen de aard en
 reeden der taale zyn: als / ten voorbeelde /
 het woorden (en) in dusdaanige spreek-
 wyzen: Gij en zult niet steelen: gij en zult
 niet dooden: 'k En wensch noch goed, noch
 staat, (Spiegel) En alzo met niet gepaard.
 Dat wort by sommige / als oobettolig be-
 rispt en afgeheurd: Doch wy zullen 't ver-
 weterende / de betekening en kracht / wjtte
 ons

ons volk schijnt ontschooten te zijn / uit
 dwicheit heel licht kunnen opbaalen / en als
 weer t' huys brengen; tot een dienstig gebruik
 in onze taal ingevoerd: en noch wel / met
 honderden van voorbeelden / uit omde en zeer
 geachte schrijvers betoogen.

In 't meertal voerense woord-eynden in /
 van bepaalnaamen (adjectiva) die teegen
 het algemeen gebruik / ongehoord / en teegen
 de reeden zijn / als / de vroomen, booz vroom-
 me, de geenen, booz / de geene, de wij-
 zen, booz / de wijze: anderen zeggen / booz
 andere. de owsten behielden den prijs: booz
 dulle. Om kwansuis / het eenal en 't meertal
 t' onderscheiden: daar het de taal zelfs
 niet en doet.

En 't kan de liefhebbers niet anders als
 zeer gebalig zijn; dat wy daar met een / in
 een bondig onderzoek / ook eens oopening
 geeven oover de onduitsche woorden / en al
 die kromtaal der uitheemsche / die van alle
 man geberzigt wort / (behalven by wy) en
 echter van alle liefhebbers teegen gesproo-
 ken / uitgeracht / gescholden / uitgekreeten
 booz bas-aard / buymis / schuim / en alle
 kwaade woorden: verforjd / en 't land on-
 zete wort. Doch van niemand geschuwd en
 wech gejaagd. Jaa wy kiennen onder de
 vermaarde schrijvers / die der grubosaam-
 zweeten op uit te vaaen / en zulk meenich-
 maalen / en by alle gelegentheden; ook
 gezocht: en niet te min de boeken en taal
 van de beste taal-orseners krieien echter
 van kromtaal / en uitheemsche woorden.

't Geens een zeldzaame zaak schijnt te wezen.

Daarom / willenze van my geholpen zijn ; wy weetender raad toe : wy weten / waar het kluten vast is ; en hoe t' ontbinden.

Zy verdoemen dan alle kromtaal ; en verlaatenze echter niet : Vast-aardwoorden mijde, ik als de Pest, schrijft een : Als off pest geen oopenbaar Latijn was.

Maar dit is haare zwaarigheid : Zy meenen / dat onze meeste woorden dan onduitsch zullen worden : En zoo men die dan alle ufschrijven wilde ; datse 't geheele hachse lijf zowden raken : zy breezen te verliezen / neus en ooren : oogen, lippen, tonge, tand, kruyn, beard, krop, en armen, huid, vel, darmen, galle, kniejen, voeten ; vaader en moeder ; schip en peerd ; brief en ballen ; kerk en staat, en alle onze kracht en luste : zoo hoort de heele bleet : meenende zulk zow dan alles onduitsch worden. Doch wy zien kans / om dat alles wel te bewaaren : en 't haft van 't koojn t' onderscheiden : en beeter reeden by te brengen / booz het echte Duijs : dan zy alle doorn / booz 't gevaarlijke onduitsch / om dat vaa be schrijvers die onduitsche het burgerrecht geschoncken hebben / booz 't gebuyk / zeggende : Doch gestoolen goet / zal ons geen recht geven : en eerlijke lieden behoorden 't niet te begeeren.*

Zoo

* Doch / begint men / deze hartste dylvers booz te

Zoo wy dit dan alles te rechte beengden ;
zal onze taal 't geluk niet derven , dat ande-
re al wat schraaktes gebeurt , datse door een
geduerige oefening en onderzoek , van allen
schoon gezujverd , bij trappen tot haaren
hoochsten luster opklimme , en den top van
volmaaktheit berejke : met als die onze
dingen eens klaps voor mistellingen how-
den : en dan daar naa eerst / aan de toetsen
der reeden en welljdenheit willen strijken :
en haer alzoo achter naa / tot een onderzoek
over onze dingen inlaaten ; en echter be-
kennen / onze reeden hier voor noch niet
neergesteld te vinden : ja wenschen onze
meeninge hier ontent noch eerst te zien.
Dat zijn handige onderzoekers : Eerst rij-
kelijk verwerpen ; en dan reeden zoeken :
En van haer eigen geen reeden geben / dan
't gebruik en de aeljdzaamheit.

Indien nuw Hede berichten / Bescheiden-
ne en schandere Sedel / de Nederduitsche
Taalbemimmers deze dienst gelieven te doen ;
om verkundichsters van alle deze maaren /
onzer nieuw ontbekkingen te zijn : God wil

Zijne taal / eens en woortje kromtaal aan te
wijzen ; zoo worden haatelijk zoo ontfreken / offe
hal bigghebuer zijn : weeren haer mit achmen en
beeren : om behjende / haere oopenbare kromtaal
en basterdwoerden / en teegenbeel / met alleerje
hoogheitsen van gesochte reedentjes / te bewin-
pelen niet alleen ; maar met zoo grooten krachte /
te verwoeren : Dat de boosstanders van sepsen en
slobbertaal / geen grooter gewelt behoeven te doen ;
om het uitheemsch / booz al in onze taal / noch
al rijkelij in te waeren / en stijf en hardnekkig te
belaaten.

ten **W. E.** eerstdaags mede deelen; een dingetje van geen minder belang: een

Doozslag van een Neederduytsch Woozdboek.

Hoe men dat best zow moogen aanleggen / en taestellen: alzoo ons volk / tot noch toe niet begreepen heeft / het weezenlykste van dat gezele werk: raakende eensdeels de stoffe des onderwerps / en dan de wijze der verhandeling in 't opstellen. 't **Beene** die neerstige / Kilijaan, in zijn tijd / beide al eenigzins schijnt begreepen te hebben: doch heel schaaltjes uitgeboerd / in zijn loffelyk Dictionar. onder de naam van **Etymolog. Teuton. Lat.** uyt Plantijns winckel eerst gekoomen 1599. in 8. ('t geene wy moeten zeggen: op dat niemand **Kilianus Auctus** hier dooz verstaen; want / dat is eerder **Kilianus Castratus**) meer dan in de schat der Neederduytscher Spzaaken / by **Plant** 1573. in 4 zynde de aanmerkinge / van andere / zedert niet eens bedacht; en alzoo by de heeden's daachsche **Woozdboekmaakers** onzer taal / geheel verwaarloozd.

Wp. zullen daar een gehele oopeninge van / aan **H. E.** in 't korte ooberzenden / om in te boeken: En is een middel tot de grootste verrijkinge van onze taal uyt haar eegen gronden / en een verbanninge van alle fromtaal: meer als de liefhebbers ooit begripen kunnen. Dit alles verstaandeban de **woozden** alleen: en zonder op spreekwijzen te oogten*.
kan

* Zie d' aantekening achter.

Kan ik dus dan / Bescheidene Dierwel /
 de naam van een neerstige opmerker / by de
 liefhebbers verdienen: en van maar een ree-
 delijke onderzoeker / ik zal my dezer moeite
 getroost houden: en wenschen, dat myne
 lezer zoo veel nut / in 't ooverweegen mach
 scheypen: als 't my vermaakelyk is / dik
 voort te schryven / en aan den dach te bren-
 gen. Zullende de waare liefhebbers / hier
 best aan ontdekt worden / offe voorsanders
 zyn van een reedelyk onderzoek; om de rech-
 te waarheit te helpen uitvoerschen. Van /
 offe meer voorsanders zyn / om haare eige-
 ne gehoelens / en 't eens opgebatte door te
 zeyten: En alzoo / offe meer liefhebbers
 zyn van de waarheit; off van haat zelven /
 en verzeekerde betweeters.

Wenshende / dat H. E. bescheidenheit /
 Waarde en Bescheidene Dierwel /
 H. E. ten langen ruste mach gedynen / in
 alle welbaart /

H. E.

dyend en diener /

te Bolstwerd /
 in Friesland /
 de 10. d. 3 m.

Joh. Hilarides.

~~1704~~
 1704

Kan-

Aanteekeningen :

Toe 't 34 blad. † aan te prijzen:]

Wat hebben wy 300 / vooꝛ anderhalf jaar
geschreeven; en erkennen het zelve noch / heel
geerne: en wel zekerlijk alzoo; dat wy zult /
in opzicht van het Latijn / aldaar vooꝛge-
steld / ten volsten begrepen hebben. Want /
dit zullen de geleerde alle / gezaamentlijk ge-
tuygen: datter van alle Latynsche woorꝛdboc-
ken / tot noch toe / geenigen / 300 verre /
naa den eysch der zelve / ten top geseijgerd
is. En 300 de menschelijkheden / die niet
te vermijden waaren / in een werk van 300
veel omflach / (en opzoeken / uyt 300 brede
registers;) dooꝛ schandere Latynkenners /
als in Meerland Perizonius, en in Duytsch-
land Cellarius, welker gelijken / in Euroo-
pe niet licht bekend en zijn / naagezien / en
verholpen wierden; uyt de aanteekeningen /
die men weet / dat die twee oover 't Latijn
hebben leggen; 't zow gewisselijck / naa by
de volmaachtheit / kunnen gebracht worden.
Off 't moest werzen / dat zy haar werk /
oover 't Fabri Thesaurus besteed hebbende /
daar by wilden blijven: om dat met alle
woorꝛden verziende / aldaar een volmaacht
woorꝛdboek in te willen vertoonen: vermits
het zelve meer / en byeder getuychenissen /
bybrengt: zijnde nuw / binnen een halve
eetwe / van verscheidene groote taalkenners
veel bewerkt; en t'elkens aangevuld. En
vermits Palma wil / dat wyder wat van zeg-
gen; zal men hem daar mee gerieven.

Schoon /

Schoon / dattet met het Duijtsch / wat anders is gelegen : en waare te wenschen / dattet van Pitiscus zelfs / ook in Duijtsch was gebracht ; liever / dan van de Drukker / die geen Latijn verstaat : hoe dan ? hoe houde man 't dan doen ? Wel / die handel en dat ieder een niet. Palma is een man / die de weerd / veel met fraaj en kostelijh gedrukte boeken verzielt : en om die neering wel booz te staan / is het nuw in Holland een zeer gemeene kunst geworden : dat de meeste boeken / juist niet uit lust meer / worden geschreeven / van menschen / dien 't uit haare oefeningen bloeit : maar de boekverkoopers haar verbeeldende / datse / in deeze off geene stoffe / eenige sneed zowden kunnen maaken : begroeten iemand / die zp weten / dat off bekwaam getretschap heeft : off die zp daar wijs genoeg toe willen achten / en hueren eenig schrijver : die haar eenig boek opmaakt. Zoo heeft Palma dat Dictionarium van Tachard , welk uit Latijn en Fransch bestond / ter hand genoomen : om in Latijn en Duijtsch te brengen : daar de boekverkoopers oover de makkerp / heevige kramen / onder elkanderen om gebat hebben (zie het Boekzaal van Raabus , 1699. 14 deel. d. i. Mart. Apr achter aan : vergeleeken mette Nieuwtjes (off Courante) 1699 , 1 Jan.) Drukker Palma zettet dooz : begroet Pitiscus oover 't Latijn : die zich daar dan / met goeden loff in gekweeten heeft : hp zelfs verdujtscht het uit het Fransch / 't zp dattet zelve meemigmaal misfloeg / en 't arme Fransch vaak niet

niet bekwaam om het Latijn uit te drukken; daa 't krachtig vermoogen van ons Duitsche taal Doch Palma zich op die Fransman verlaatende / brengt dikwijls dingen boozt / die geheel wat anders zeggen / dan de aard der Latijnsche woorden / off spreekwijzen dulden kan. Zoek eens AUGEO, en aldaar / *Nominibus imperatoris augere aliquem. Tac. An. 1. 3. 2. Iemand met de naam van Keizer ver-eeren.* Wel Keizer? Palma?

Doch behoord' ik een man hier niet te verschoonen / in duzzend zulke dingetjes: die mijns gelijken hier niet kan zijn. En wop daatelijk zelden / geen Latijn geleerd te hebben? Wel neen: Want hy moest zich niet onderwonden hebben / Latijn te vertaalen; om dat hy 't niet en verstaat. En Piriscus kon alles niet naazien: zulk was meer last / dan zelfs het schrijven. Veldheer moestet wezen / en niet Keizer; en zulk beweert Lipzius op het uftboerichste. De geleerde gelieven 't naa te zien (h. 1. & ad extr. libr. 3. ad illa verba: *Concessit quibusd. & Aug. id vocab.*) Et alibi.

Want Keizer is een eigen naam / naa Jul. Czar aangenoomen; boozt hoeft van 't rijk: Maar imperator boozt veld-ooverste / is een gemeene naam. Die niet onderscheid op de dingen letten / die weten dit wel. Doch / vermits een en de zelve man Keizer en ook veldheer wierd / zoo zijn de naamen wel verwisseld: Doch zulk komt op deeze plaats geheel onderscheidentlijk / gelegen.

Dit is nuw / dit eene voorbeeld / tot een staaltje : eisch my niet meer aff : en woet / zelfs in dit imperator , Keizer off veld-ooberste niet meer. Hoofst vertaaltet Veldheer.

Daar en boven / is hy in 't gebruyken van Duytsche woorden / zoo vermeeten van oordeel / dat hy maar onbedacht zijn keure maakt / oover 't aanneemen en verwerpen / van taal en woorden / naa zijn eigen opbatingen. Zoo als nuw uyt dat hoozen , booren gemeld / te zien is : En uyt zijn SEXUS. Elders meer. Schoon hy geen aard / grond / off reeden van taal / immer geleerd heeft.

Datse dan ook boekschrybers hueren ; daar zou hy my nuw bewijs van kunnen afvoeren. Zie daar dan : Dat groote / zoo genoemde Historisch en Geographisch Woordenboek der Nederlanden : met zoo grooten opheff / wijd en zijd / om in te tekenen / verprijd : had hy begreepen met zekerer toelag / om aan een bekend groot werk te geraaken / daar hy zich meester van wilde maaken : zoo begrijpt hy / eerst een stuk werk / dat geen mensch ter weerd kan uitvoeren ; off hy moest zoo veel boeken doorkruisen / datter een mensch zijn geheel leeven toe van doen had : de zelve naatwetterig oobertweegen : en zoo bystieren moeijte doen ; om uyt te kiezen : en de welgegronde dingen uyt de mislaagen der schrybers uyt te schiften : als daar krielen in de boeken der Geschiedenissen / der Staatkunde / en der Arabiëbeschryvingen : uyt de welke dit boek zou verzaameld / en te hoop gebracht

bracht worden. Daar had hy een Sijmon
 de Vries toe benoemd / om zulken werk t' on-
 derneemen : die zow dat alles keuren ; die
 zow grollen uit weldoorkoornde schriften
 kunnen usthiezen. Dattet een huerling was /
 bleek daatelijk : want / zoo beviel het aan
 allen : ik las dat staatelijk boozblad / met
 opgetoogen aandacht : een stoffe / die om de
 byzondere uijtmuntentheit begeerlijk was :
 geheel niet in 't boozwenden en oogmerk van
 Palma / die de menschen / dooz een wild
 praatse / uij een register / de weetenschappen
 wil doen kennen ; Alwaar kenners van wel-
 geschikte geleertheit een walginge van heb-
 ben : welke / de geleertheit uij de zaamen-
 schaakelingen der dingen / zoeken dooz te
 gronden : daar elk ding / op zyn eijgen plaats /
 en in goede schikking by een komt. Maar
 niet in 't hondert / en te grabbel : gelijk het
 gemeene volk / alles / zonder onderschejd /
 maar in 't wild heen leest. Maar wy be-
 grypen het geheel anders : dat het tot een
 register van de Staat van Neederland had
 kunnen dienen ; zoo hy het zoo genoemd /
 en daar toe had aangeleid.

Doch hoe ging het bozders ; doe ik totte
 naam van Sijmon de Vries kwam / doe viel
 my het blad uij de hand : Daar lach al mijn
 hoop : en 't was licht te zien / dattet maar
 huerlings werk was. En die eere behaalde
 die geheele opheff. al-om / zoo krachtig ; dat
 hy daatelijk van die Vries afhield : en dijs-
 bende genoodzaakt wierd : om ern man van
 beeter naam en oozdeel / daar toe te begroe-

ten / die ik wel noemen kan. Doch / die zal daar wel meer werk / aan te kluyben binden / dan de Dysten / van een heetgebaakerde boekverkooper / begreepen hebben.

En / om te meer / tot zijn oobertuiging by te brengen ; zoo is hy een man / die zelfs een keurlyke stijl bemint ; en oover de zuiverhejt van taal en stijl / zoo grooten boches maakt ; en oover eenig woord / als het hem onbekend boorzkomt / veel gekaakel verwekt ; dat hy zeer bezwaarlyk naalaaten kan / op andere te schyollen / daar 't hem niet behaacht. Hoe is het dan moogelyk ; dat hy zulk een S. de Dies verdraagen kon : om hem in zijn dienst te gebuyken : indien het geen huerlingswerk is. Want / zulk een huerpeerd / is hy weer in die Weereldbeschryvinge van die la Croix (la Croix) nuw nietweljk by Palma uytgegeeven. Heemel ! hoe kon Palma het anders verdraagen / zoo een slozdigent bent zijn werk te drukken : wiens stijl en bewoording / hy niet zonder naare walginge kan leezen. Palma kan het / zonder zwaarte verkroppingen / altoos niet behandelen : en echter pryft hy het werk noch al wakker aan ; Want : om dat het zijn huerling is. Hoe kon Palma anders verdraagen / dat de man een en het zelvde / dan eerst in het Duytsch zeyt : en strax in 't Latyn ; off in 't Fransch ; off in gebrooken kromtaal ? De kunstwoorden tot bensaanninge der zaaken / zoo slozdig uytdukt ; als die geene / welke de zelve in haar grond niet verstaande / eens deels naa de letter vertaalen ; dat dan maar belach-

belachfelijk woxt / en kinderlijk : dan ook /
 maar onkrachtige / en als van de straat
 opgeraapte woorden / zoo uste pen laat
 rollen ; om maar al voort te koomen : noch
 op taal / noch op billijkhejt van fpreken
 lettende :

Voort eens morgenlantsche zee / en midder-
 nachts aartftrreek ; dat haalt hy duizentmaal
 in al zijn boeken / uijt Hoogduitsch / voort
 ooft en noord. Bijdoening voort Spoorch-
 fel / is kindertaal. Hoofstprovincien (met 1,
 15 maalen op een blad.) en Gebieden. Ge-
 biet zeyt men in 't eental / en niet in 't meer-
 tal ; de 41 graad latitudinis , off breedte :
 20 graaden longitudinis , off der lengte :
 waar toe die gruwaffen 2 meer op te haa-
 len lust my niet / uijt een fchryber / die oover
 al een byftere ftochtige ftraattaal voert / en
 noch voort Palma's huerling goed is. Maar /
 om een nette Wardblakbefchryvinge te gee-
 ven / had Palma beeter gedaan : zijn Luits
 Geographia voort de Neederlanders vraab te
 laaten vertaalen / in Duitsch ; en voort de
 Latyniften / in 't Latyn te doen ooverzete-
 ten ; voort Hoochft. die ik de eere noch wel
 geeben wil / dat een goede Latynfche ftijl
 fchryben kan *.

En mette landcaarten / was het zoo al
 genoeg geweest ; dat die zoo voort veelz faa-
 ren / in Sansons Weereldbefchryvinge in
 Duitsch in 4 / zoo in 't klejn waaren uitge-
 geeben : alzo de zelve doch te klejn / en te

* Off dat is / te fama fequetur Non fudata licet
 volgens 't loffdicht ; ik weet het niet.

ruw opgemaakt / zijn ; dan dat men de
 menschen / met zulk kostgoed / brhoozde op
 te houden : daar immer in Holland / tee-
 genwoozdig de bloej is / van bladcaarten
 in 't net te brengen / in groot bestek ; om
 alles klaarder te vertoonen. Beezigende de
 zelve al weer in Luys Geographia ; en nuwa
 weer in dit / van la Kioo-e (la Croix) al
 opgewarinde kost / en zulx te huer.

Off / is 't noch niet genoeg betweezen /
 Palma / zoo gedenck eens aan die schoone
 Phædrus , dat pronckstukje van uwe boek-
 drukkerp : die Princelijke letter / daar gy
 zoo staatelijc mee pronckt : is die niet uytet
 school van Hoochstraaten eerst opgehoo-
 men ? in 't klejn / in 8 / eerst gedrukt ? met
 zijn aantekeningen uyt de beste uytleggers
 van Phædrus , uitgelezen : Dat was zoo
 een schoon stukje in uwe oogen : niet ge-
 noeg / om op de schoolbanken te dienen :
 alwaar men 't licht oover 't hoost kon
 zien.

Wie was meer verwaand / gy off Hooch-
 straaten ; om dat / tot onderwijzinge van
 een jonge Prince , op te schikken ? Wie had
 uwa tot een leermester geroepen / Hooch-
 straaten by een Prince ? Palma zowder uwa
 indzingen. Die begrijpt / het zelve staatelijc
 te herdzukken ; en met mooy prentwerk op
 te kwikken Hoochstraaten had onbeschaame-
 heit genoeg : off gebrek van eigen oordeel ;
 om zich zelfs / in zijne onnoozelheit te ken-
 nen : dat hyder mee opgeschikt was / om
 Palma ten dienste te weezen : Men ging

bet

het optoojen met cenige aantekeningen / die hy van een vriend te leen had : die zwabt hyder ujt : en geeftse / zonder Mensinga te noemen ; op zijn eigen naam in 't licht ujt : daar wectenze beide / wat moeje te daar was ; om die vriend te stillen / die noch al zwijcht ; en maschien wel boozt zal zwijgen. Doe had hy zoo veel verstand niet / dat hy het nuttichste / en meest dienende / boozt zijn schoolieren had ujtgekozen : noch boozt de Prince eens weer ooverhaalen kon : maar raaptet zonder oordeel by een ; ook leelijke dwaalingen / en mislaagen der schryvers / ongemerkt naaschryvende : en noch slimmer maakende : Daar Dispontijn , zeer zujuig en gelcerdelijk / en zulk noch ook ujt de schriften van Hoochstraaten's beste vriend / aardig heeft mee weten de spot te drijven (in Collectaneis ad Phædr.) Weerdig / omj van aardige menschen geleezen te worden. Vergelyk nuw eens / deeze pop-achtige woorden van Hoochstraaten zelfs : in zijn Duytsche Phædrus : (4 b. 13 tab.) in den schoonen Latijnschen druk , door mij ten dienste zijner Hochejt Joan Willem Frizo toegesteld , en door François Halma in den jaare 1701. ujtgegeeven , en en ze den geleerden bevoolen te ooverweegen : Ooverweegen / dat heeft Dispontijn dan sijn genoech gedan.

Wat mooie boek / was dan eerst aan Dr. Adr. Velters opgedragen / nuw brengt hy 't / als opgewarmde koof / onbeschaamdelyk boozt de Prince , en : 't geene hy /

Den eersten nuw ontrukit heeft / dat blet
hp daer weer / als wat nieuws aan. Is
dat anders / als booz maaker van an-
dermans waaren te dienen? en schijnen
iets te willen ver-eeten / dat hp al had wech
gegeeben?

Noch bontcr : De maakeren al weer
booz de derde maal gedzeven : Ht die pot
kon noch wel een gedzaad : de pzentjes
konden noch wel meer gebezigd / om niet
te ver-ozten : Palma pakt zijn maaker
weer aan : omze nuw in Dujtschen rijm
te brengen. Als ik daar eens oover kom
te heekelen * ; daer zal ontrow verbaeschen
van de rechte zin rijkiken ; daer zullen
lasse ujdrukkingen van alle de aardighee-
den van Phadrus , de nek gebzooken / die
een kerner moeten waeren : daer is de
scherpheit van de binnige steeken des schrij-
bers / alle stomp gestooten : en alle haare
kracht benoemen. Daer zijn aantekening-
en / meest ujdgeschreeven : en in wilde
praetjes / zonder kracht ; om datse zonder
goede schikking hp een geflanzd zijn : ver-
gelijken de schandere redeneringen / van de
Celler van Staat eens : genaamd / Ein-
rijke Fabulen : by H. Zweerts / gedrukt
in 4 1685. Die 't nuw wel duydelyk zeggen
zullen ; dat deze lasse Phadrus , maar
dient / om de menschen die verheebene lee-
ringen / die van pit en merg zijn ; spitsbun-
nig en diepgront ig / slechts ujt de handen te
brengen. Maar /

* In de Stegelmaate der Vertaalingen nuw oover
te brengen / by boozbal mee he te heelen,
Digitized by Google

Maar / 't aardichste trits; van de ge-
heele maakererp:

Ternos contineat pompæ quoque munera
Phædros.

Datse nuw noch eens / booz wat nieuws
aan haare Hooghheit / de Princesse; moe-
der / is te huis gezonden: ujt de eerste was
Velters naam doozgestreken: nuw krab-
benze ook het boozbreid van de Prince,
ujt de boozpzet; en snysen daar de Prin-
cesse, in de plaats. Dat zyn rechte peertjes
die op de huer gaan.

De lof dichter bit noch eerlijk verloff:

———— Fas sit, Veltersie, Phædro
Si Mecænates alios succedere cernis,
Fritonem nostrum & Matrem, Sic arboris arbor
In loca succedit fructus latara novos.

En roemter booz aff dus ook van:

Felicem sed te Phædrum, dicamne vel illum
Te scriptore magis? Sic ambitiose columnam
Amplexaris eam, sic is tua nomina mundo
Ostentat secum, postquam Cornelius * exit
Ornatus varia pluma, ut cornicula quondam
A medicante tua dextra. —————

[Coe't 39 bl. † onze loffelijhe moedertaale]

Dus moesten wy / in 't byzonder / om al
ons zeggen goed te maaken: ook duydelyk
toonen; hoe byster / dat de boozstanders
van dezze dwaalingen haare bysten booz-
zetten. En 't geene in het opkoomen eerst
maer

* Scil. pusillum anse extruserat Nepotem; cui jejuna
corraferat annotatiuaculas, ut ad laudatissimum hodieque
recredescensentem Modum Min-Elli.

maar een opbatinge was (waar ujt gesprooten / zullen wy / in de verhandelinge zeifs / naant ontdekken) van veelen / ujt onbedachticheit / onboozichtiglijk gevolgd zijnoe : meent D. v. Hoochstraaten / daar zoo wat bpsonders in bezonnen te hebben : dat hy nuw in 't 5 jaar geleeden / hier een boekje van maakt ; daar hy 't alles bepaalen zal / van wat schaa; de naamen zyn : Mantjes off Wijjes / off Herm-Aphrodyten : dat noemt hy / Aanmerkingen oover de Geslachten der zelfstandige Naamwoorden. 1700. in 8.

Meenende zulk maar te klaaren / met de voorbeelden ujt Hoofst en Bondel : sielende booz vast / dat het juist / zoo met de taal gelegen is / als hy het daar ujt op raapt : Daar hy dan in zoo een klein boekje / zoo meeuichmaal verlegen raakt / als gezeld is : en daar geen moowen weet aan te maaken ; zoo blijkt het / dat die leere / maar enkel waggeltaal is. En daar het dan op reeden aan komt ; daar beroept hy zich / meertmaalen op Moonen ; om dat hyer zelfs van ontbloot is : Moonen / sejt hy / dat deeze dingen alle / zal goed maaken : Dat wat zijn lofdichter ook al wel op :

— Me me Moonenius ingens ,
Hoochstratanus ait , patrii sermonis in arte
Grammatica , adjutore , Halmana ad prela
recessit.

Maar op die gronden / begrijpen wy niet / hoe dat gaan zal. En alzoo wy zeedert veele
jaa

jaaren weeten / dat die een **Niederduitsche** **Spraakkunde** onder handen heeft / en wy vast vooz een jaar / van goeder hand bericht zijn ; dat de zelve / by **Palma** wort gedrukt : verwachten wy van die schryber / altoos meer bescheidenhejt in taalreeden en oordeel : schoon wy ergens in / van de zelve mochten verschillen. 't **Geene** **Hoochstraaten** / noch in de gronden van taal / niet heeft kunnen doen ; noch in zijn geneegenhejt ontrent my. **Alzo** hy in alles wat wy van hem leezen / vooz eerst oover 't onderzoek en reedeneeringen / oover wat taalgronden / zoo in 't **Latijn** / als in het **Duitsch** / het wezen mach ; hy nergens toont / de gronden van taalgeleerthejt te verstaan : Zijn bygeest mompelt er dus van /

Nam crises aliis linquit , longumqve laborum.

volgens zijn lofdichter weer. **En** behoefde dat eene boekje maar / tot een staaltje : dat / waar hy maar eenig bewijs / vooz zijn stellingen wil bybrengen / zuur is noost naa de rechte gronden ; noost naa de reegelmaate der taalleering : maar alrijt busten de haak ; **Ook** zoodaanig / dat hy zich wel beflig / busten alle reedeneering van taal / mach onthouden : zy moogen hem opsinukken zooze willen ; zy haalen 't doch / met hem niet oover. Zijn schryfwijze heeft noost eenige bindinge / daar eenige geest off aardighejt in steekt : **Noch** fraaichejt van opstellinge / in een welgereegelde geleerthejt : **Maar** alleen een register / naa 't gemeen a / b / c / dat

is het geheele beloop van het boekje. Wy
 geeven 't hem altoos eens; om het / in een
 welgeschikte leerzaame verhandeling te bren-
 gen / kan hy: zoo het een stuk van taalleere
 is (gelijk het gewisselijk is) hy schrybet eens
 een konst van: daar is stoffe genoeg; zoo 't
 maar uitgehaald wort. Gelijk Moonen
 ons andere hoope geeft: die de stoffe van
 onze taal / al lange in een gereegelde be-
 schrijvinge ondernoomen heeft: lange / om
 dat zulke stoffe / naatu ooberleg en veel ver-
 hakstukken ver-eischt. Maar broddelers
 schryben registers: en uit registers haalenze
 haare gekertheit: daar is de weerd midt
 mee op de loop. Gelijk Hoorchstraaten daar
 om zijn boekje ook alzoo aan anderen aan-
 raat; om het met schoon papier door te
 schieten: en daar noch al meer getuhs-
 nissen / uit vzaabe schrybers / neeben in te
 stellen. Ik liander / zonder lacheken mee-
 nichmaalen niet aan gedencken: Dat men
 onze taal / zoo by maakelerp / wil verhan-
 zelen. Doch / dat Palma het de menschen
 met pber opdzingt; dat is zoo zijn koop-
 schap. Maar maatie; 't wort zoo niet ge-
 daan / met woordbeelden / dat is zandgrond;
 daar bowt men geen gesticht op: 't moet
 op taalgronden gebest worden: naa den
 risch van een bondig opstel: en alzoo met zijn
 ooverwoogen / en herhaald worden.

Toe het 45 bl. Van 't Woordboek.

Dit mocht men meenen / dat wy ten
 dienste der Latynsche scholen dus vooz
 had

hadden : alzo de zelbe / Daar meest uit
 woordrollen geleerd worden : en zelden uit
 naaboosten van stijl des schrijvers zelfs :
 Men / die hebben aan een klein boekje
 meer dan genoeg. Want / op be-oogen /
 om onze geheele taal / in alle haare woord-
 den / in een boek te begrijpen : ten dien
 eynde maar voer de liefhebbers / die met my
 zien kunnen / dat alle wetenschappen be-
 hoorde bewaard / en daar om beschreeven
 te worden. De taal in een konstboek en in
 een woordboek. Zoo be-oogden wy in dit op-
 stel slechts een bekendmaahinge : om / door
 middel van dien / eenige liefhebbers te ver-
 wekken ; die daar de handen mee aan wil-
 den leggen. Vermits het geen een menschen
 werk en is : Daar om stelden wy 't Seewel
 voer / om het zoo / onder zijn boeknietus te
 doen bekend worden. Alzo hy zelfs in
 Taalboeken / voer de Engelsche en Neer-
 landers / en in Woordboeken / met veel ver-
 stand en oordeel / naast lange jaaren ge-
 werkt heeft : en daar om ons / tot liefde
 voer de kunst / geerne zowde behulpig zijn.

Ondertusschen komter een ding uit / dat
 een Nieuw Woordenboek der Neederduitsche
 en Latijnsche Taalen / heet : door Hooch-
 straaten al weer. 't Geene van Hannot
 eerst aangelejd : daar wy ook een proef
 van hebben / van 't eerste vel / van 't jaar
 1699. welke / naa zijn ooberlijden / Hooch-
 straaten weer als maakeler heeft aange-
 steld / om zoo schoonen boek in de weereld
 te werpen. Alwaar ons voerstel mocht schij-
 nen

nen bolboerd te zijn / by die 't oogmerk
van ons voornemen / juist niet en weten.

Maar hoe verre het van ons inzicht is ;
kan iemand daar uyt weten ; dat Hooch-
straaten slechts een van die geene is / die de
taal niet verder en begrijpt / dan zijn neus
lang is : dat is / daar hy woont : (Vooz aan
het 21 bl. beschreeven) Hollantsch / Amster-
damsch : en alleen de woorden / die hy maar
ken / alleen vooz Duitsch hotot : en 't geene
daar byten is / uytfluit : eben als die geene
daar wy in de voozreden van melden. Daar
om zijn woordboek zeer onvolmaakt : nes-
gens naa / den eysch van onze taal voldoen-
de : alzooder / en het allerweezentlijkste / en
ook noch zoo grooten meenichte van de
kracht onzer woorden / ontbreken : dattet
de liefhebbers vreemd zal voozhoomen : als
wy het toonen / hoe veel daar wel aan scheelt /
in 't geene tot al het vermoogen van Neder-
duitsche woorden behoort : En schoon / dat
onze taal wel moost / zoo grooten gebaar-
te van een woordboek / schijnt gehat te heb-
ben : daar om ook vooz te fraafer stuk / by
de liefhebbers vooz oogen komt : doch / om
de groote gebreekigheest in het Duitsch ; heeft
onze taal / zeedert **Jr. Jan** van den Werbe /
moost grooter krak / off stoot gekreegen : zoo
dat hy neffens de pber van **Jr. Jan** / om
onze taal te bevoerden / in alle zijne taal-
maakelep / met den zelven een gelijk paar
is geworden : waar vooz onze taal ten hooch-
sten ontholpen is.

Daar om wy alle Taalliebers verzoeken /

haa

haare gedachten te laaten gaan; om gezaa-
mentlijker hand / een volkoomen en behoor-
lijk woorboek te bewerken: daar toe wy
onze voorflag en opstel / by gelegentheit zul-
len verklaaren / hoe wy het wel begrijpen.

Want / watse hier mee voor hebben; om
zoo grooten boek voor de scholen toe te taa-
kelen; dat is booven ons begriyp: en hier
buiten ons besiet / hoe mooi dat by 't daar
in gemaakt heeft.

De lofdichter roemter in een staaltje van:
Scilicet male vir velut audit, sic quoque nun-
quam

Falsa refert, similiqve fide bona Lexica prodir.
Credite nunc, pueri, si non hæc Lexica dicant
Nemo sciat veram rationem usumqve locandi.
Nemo sciat quisnam dicatur jure locator.

Dat is daar ujt.

Op 't 40 bl. onder in 's aanteekening / moet de *
een † zijn. En het † een * want / wy willen van dees
wels ujttreksel maar zeggen: dat het boek daar ge-
meld is: anders niet. 't Overrige raakt een ander.

